quo participatur, ideò diviſio facta per gradus eſſentiales vel per ipſas eſſentias, qualis eſt diviſio entis in Deum, & creaturam, præcedet diviſionem factam per finitatem, & infinitatem. Ad ultimum patet ex dictis non ex ſola diſtantia extremorum argui debere abſolutam prioritate unius diviſionis ad alias, ſed etiam ex aliis conditionibus, imò in hac ipſa conditione diviſio entis in finitum, & infinitum æquiparatur à multis aliis, puta à diviſione entis in dependens, & independens, à ſe & ab alio, neceſſarium, & contingens, & aliis hujuſmodi, in quibus extrema diviſionis infinitè diſtant perinde, ac finitum, & infinitum, quare illa ratio concludit ſolum diviſionem entis in finitum, & infinitum ex majori extremorum diſtantia præcedere illas, in quibus extrema non infinitè diſtant, quales ſunt enumeratæ in argumento.

70 Sextò arguit Hurtadus diſputatione 10. Met. ſectione prima probans immediatam entis diviſionem eſſe in ſubſtantiam, & accidens, non autem in Deum, & creaturam, illa dividentia ſunt immediata diviſo, ſub quo nullam aliam habent convenientiam eſſentialem, & illa diviſio, quia eſt univerſalior, continet ſub utroque omnia inferiora in illo ſimilia oppoſita inferioribus alterius dividentis, at vero diviſio per conceptus particulares in illis deaet confundere rationes diviſi, ergo diviſio conceptus univerſalis debet immediatè dari per dividentia univerſaliora, tunc ſic, ſed ens eſt univerſaliſſimus conceptus, Deus autem ſingulariſſimus, qui magis quam in ratione entis cum aliis convenit, & multæ particulæ alterius dividentis ſunt neceſſariò repetendæ in explicatione Dei, nempe conceptus ſubſtantiæ viventis, & cætera quod non contingit in diviſione ſubſtantiæ, & accidentis, ergo ens non eſt immediatè dividendum in Deum, & creaturam, ſed in ſubſtantiam, & accidens. Deinde ens eſt idem, quod ratio eſſendi, ergo dividi debet per immediatas, & oppoſitas rationes eſſendi, ſed eſſe Deum, & creaturas non ſunt modi eſſendi, ergo non benè dividitur per illas; probatur minor, quia modi eſſendi ſunt perſeitas, & inhærentia, non autem finitudo, & infinitudo, unde cum ſubſtantia, & accidens ſint modi determinantes ens, per illos debet ens immediatè dividi, non autem per Deum, & creaturam.

Reſpond. negando de ratione bonæ diviſionis eſse, quod ait ibi Hurtad. ut nempe partes dividentes ita conſtituantur; ut in explicatione alterius non includatur altera, ſuffiit enim ſolum, quod membra non coincidant, ita quod ratio conſtitutiva unius non ſit quoque formaliter conſtitutiva alterius; quod autem interdum in explicatione unius membri dividentis miſceantur rationes communes alteri, hoc parum refert, neque obeſt bonitati diviſionis, nam id quoque contingit in ipſa diviſione entis in ſubſtantiam, & accidens, quam Hurtad. ponit immediatam, & optimam, ut ipſe benè prævidit ibidem, imò in quibuſdam diviſionibus id evitari non poteſt, ſicut ergo id non tollit bonitatem diviſionis entis in ſubſtantiam, & accidens, ita neque bonitatem diviſionis in Deum & creaturam. Et quamvis conceptus entis ſit univerſaliſſimus, autem ſingulariſſimus, adhuc tamen aſſumi poteſt Deus, ut alterum membrum ad dividendum ens cum creatura, quia adhuc ſub tali ſingularitate in infinitum diſtat ab altero membro, quod de ſubſtantia, & accidente dici non poteſt, nam ut ſupra dictum eſt primitas, & univerſalitas alicujus diviſionis non ex univerſalitate extremorum dumtaxat auſpicari debet, ſed etiam ex eorundem majori diſtantia. Ad aliud poſſet argumentum retorqueri, ſicut enim Deus, & creatura non ſunt diverſi modi eſſendi, ſed diverſi gradus entis, ita quoque accidens, & ſubſtantia non ſunt modi determinantes ens, ſed potius determinatæ quædam entitates ſub ente, & ideò ſicut hac ratione non eſt bona noſtra diviſio entis in Deum, & creaturam, ita nec diviſio Hurt. entis in ſubſtantiam, & accidens; dicendum ergo, quod cum ens dividitur in Deum, & creaturam, non dividitur utique tanquam in diverſos modos eſſendi, ſed veluti in ipſa membra per diviſionem conſtituta, ſicut etiam cùm dividitur in ſubſtantiam, & accidens, ſi verò diviſio fieri debeat per ipſas rationes dividendi non autem per ipſa membra ex diviſione reſultantia, ſicut dividitur ens in ſubſtantiam, & eccidens per perſeitatem, & inhærentiam, ita quoque dividi poteſt in Deum, & creaturam per eſſe à ſe, vel ab alio, aut per infinitatem, & finitatem, tam enim benè eſt modus eſſendi à ſe, vel infinitas, quàm perſeitas, & ab alio, quàm inhærentia; imò ſicut modus eſſendi à ſe, vel cum tota plenitudine perfectiones, vel ab alio citrà talem plenitudinem præcedit natura modum eſſendi in ſe vel per ſe, aut in alio, ita diviſio ex illis modis deſumpta præcedit eam, quæ ſumitur ex iſtis.

71 Septimò arguit ad idem Paſqual. cit. diſp. 32. ſect. 4. duo ſunt, quæ conſtituere debent primam entis diviſionem, primum eſt, quod rationes dividentes cadant formaliter ſupra ipſam rationem entis, prout contradiſtinguitur à paſſionibus, alterum quod primò determinent ipſum ens ad aliquem certum modum eſſendi, ſed hæc duo ſalvantur in ratione accidentis, & ſubſtantiæ, ergo hæc eſt prima, & immediata diviſio, minor quoad primam partem patet, quia eſſe per ſe, & eſſe in alio, quæ ſunt rationes ſubſtantiæ, & accidentis, non dividunt ens ſecundum quod unum, verum, vel bonum, ſed ſecundum quod eſt prima ratio eſſendi, & fundamentum omnis realitatis, quoad ſecundam probatur, tum quia eſſe per ſe, & eſſe in alio, unumquodque in ſuo genere eſt prima ratio, itaut in tali genere non habeat aliquid prius, ergo oportet quod ſint primæ rationes determinantes ens ſecundum modum eſſendi, & conſequenter illud primò, & immediatè dividentes. Tum 2. eſſe per ſe, & eſſe in alio ſunt rationes immediatè oppoſitæ & fundantes contradictionem; ergo etiam ſunt rationes primò contrahentes, & dividentes ens ſecundum determinatum eſſendi modum, patet aſſumptum, & conſequentia probatur, quia dum immediatè opponuntur in ratione eſſendi, oportet quod ſupra ſe nullam habeant rationem, quæ determinatum modum eſſendi importet, ſi enim illam haberent, jam in ea ratione eſſendi convenirent, & ſic non eſſent rationes totaliter, ac immediatè oppoſitæ. Tum 3. Unumquodque debet habere proprium modum participationis, quo ſuum eſſe participet, vel ergo ita participat eſſe in ſe, ut ad illud habendum non indigeat adminiculo alterius, ſed per ſe ſubſiſtat, & tunc erit ſubſtantia, vel indiget adminiculo alterius, itaut ad hoc quod poſſideat ſuum eſſe debeat ab alio ſuſtentari, & tunc erit accidens; cum ergo alii modi nequeant excogitari, quibus entia ſuum eſſe contineant, dicendum eſt per hos modos ens primò, ac immediatè dividi. Tum tandem quia ſi iſti non ſunt primi modi eſſendi determinantes ens, ſed darentur alii ſuperiores, & communiores illis reperiretur aliquod ens, quod haberent eſſe, & non per aliquem ex illis duobus modis, & proinde neque eſſet accidens, neque ſubſtantia, quod eſt impoſſibile.

Reſp. negando minorem quoad ſecundam partem, ad primam probationem conceſſo antecedente negatur conſequentia, quia cum hoc quod eſſe per ſe, ac eſſe in alio ſint primæ rationes eſſendi unaquæque in ſuo genere, adhuc benè ſtat, quod dentur aliæ rationes eſſendi priores, & communiores ſupra illa genera, ut v. g. eſſe à ſe, vel ab alio, habere eſſe cum plenitudine perfectionis, & illimitatè, vel limitato modo per eſſentiam, vel per participationem &c. Ad 2. negatur conſequentia cum probatione, quia cum hoc quod perſeitas, & inhærentia immediatè, & totaliter opponantur, adhuc ſtat, quod habeant rationem ſuperiorem, quæ determinatum modum eſſendi importet (eſtò non ita determinatum; ſicut important illa) puta eſſe à ſe, vel ab alio, quia non ob id illi duo modi eſſendi conveniunt eſſentialiter in iſto, ſicut enim differentia inferior quidditativè ſuperiorem nunquam includit, ita quoque dicendum de modis, unde nec perſeitas, nec inhærentia dicuntur eſſe a ſe, vel ab alio propriè loquendo, ſed res quæ per ſe eſt, vel in alio, quæ adhuc immediatè opponuntur in talibus modis eſſendi per ſe, vel in alio. Ad 3. conceditur ens unumquodque habere proprium modum participationis, quo ſuum eſſe participet; ſed negatur hos eſſe dumtaxat perſeitatem, & inhærentiam, nam alii dantur modi eſſendi præter hos, & priores iſtis, ſcilicet eſſe à ſe, vel ab alio, habere eſſe limitate, vel illimitatè, defectibiliter, vel indefectibiliter, & ſimiles; prius namque cogitatur, vel cogitari debet aliquod ens habere eſſe à ſe, vel ab alio, quam eſſe in ſe, vel in alio. Ad ult. alias dictum eſt in ſimili, quod licet à parte rei, ac in eſſe ſubjectivo nullum ens reperiatur, quod non ſit ſubſtantia, vel accidens, datur tamen in eſse objectivo, & apud intellectum abſtrahentem cum fundamento, in re, quod à ſimili probari poſſet in quocunque genere, ut in genere ſubſtantiæ datur ſubſtantia præſcindens à materiali, & ſpirituali, & tamen a parte rei nulla reperitur ſubſtantia, quæ non ſit corporea, vel ſpiritualis; in genere accidentis, datur accidens abſtrahens ab abſoluto, & reſpectivo licet à parte rei nullum ſit accidens, quod ſit abſolutum, vel reſpectivum, de quo vide rurſus ſupr. q. 1. n. 24.

72 Poſtremò urgent Thomiſtæ probantes diviſionem entis in unum, & multa præcedere diviſionem entis in quantum, & non quantum, finitum, ac infinitum, ens ex natura rei, prius eſt unum, quam finitum, vel infinitum, ergo prius dividitur in unum, & multa, quam in infinitum, & infinitum. Conſequentia patet, quia diviſiones ſervant ordinem eorum, à quibus deſumuntur; probatur aſſumptum, ens per Scotum ſecernitur ex natura rei ſaltem modaliter à finito, & infinito, ſed quodcunque diſtinquitur ab alio prius eſt unum in ſe, quia unumquodque per propriam unitatem eſt indiſtinctum à ſe, & diſtinctum a quolibet alio, cum diſtinctio ſuper unitatem fundetur ex 5. Met. ergo ens prius eſt unum, quam ſit infinitum, vel finitum, probatur hæc conſequentia, in eo ſigno, in quo ens intelligitur eſſe diſtinctum è finito, & infinito, non intelligitur ei competere finitas, vel infinitas, alioquin non diſtingueretur ab ipſis, & in tali ſigno eſt unum, ergo intimior eſt unitas enti, quàm finitas, vel infinitas.

Reſpondent Scotiſtæ negando antecedens, ad probationem reſpondent cum Tromb. 1. Met. qu. 1. art. 3. diſtinctionem poſſe accipi dupliciter, vel poſitivè, ut eſt paſſio entis, vel negativè, ut coincidit cum non identitate, quæ quidem eſt communis enti, & non enti, atque alicui in aliquo ſigno competere poteſt, pro quo ei non competit diſtinctio, hinc reſpondent, finitum, & infinitum prius enti convenire, quam unitas, vel multitudo, quia modi intrinſeci præcedunt paſſiones, & in tali ſtatu adhuc ab infinito, & finito diſtingui non quidem poſitivè, ſed negativè, quatenus eſt non idem. Dices, quod non eſt idem alteri prius eſt idem ſibi ipſi, ſed quodlibet, quod eſt idem ſibi ipſi prius eſt unum in ſe, quoniam identitas per Ariſt. ex 5. Met. ſuper unitatem fundatur, ergo ſequitur, quod illud quod eſt ſic non idem, prius eſt unum in ſe, & ſic habetur propoſitum, quod ens in iſta præciſione prius eſt unum, quam finitum, vel infinitum. Rurſus occurrit Tromb. loc. cit. quod identitas poteſt dupliciter ſumi formaliter, vel fundamentaliter, identitas primo modo ſumpta eſt relaxio actualis præſupponens extrema ſecundum propriam rationem unitatis, ſecundo modo identitas nil aliud eſt, quam fundamentum ipſum, cui non eſt idem alteri, eſt idem ſibi ipſi fundamentaliter, hoc eſt, eſt aliquod fundamentum, cui non

non repugnat unitas, & identitas ad ſe, quod nihil aliud eſt, quam ipſum eſſe ipſum.

73 Hæc communis Scotiſtarum ſolutio non placet, quamvis enim verum ſit, quod infinitas in Deo, & finitas in creatura præcedunt divinam, & creatam unitatem, ac bonitatem, quia ſunt modi intrinſeci, quibus eſſe ab unoquoque participatur intrinſecè imbibiti in eſſentia cujuſcunque rei antecedenter ad paſſiones, tamen ſi comparentur ad ens, ut ſic, præſcindens à finito, & infinito, falſum eſt, quod in ente præcedant unitatem tranſcendentalem ejus, ſic enim unum prius enti convenit, quam finitum, & infinitum, aliique modi contrahentes ipſum, ſicut à ſimili in omnibus generibus prius utique convenit generi adæquata ejus proprietas, quam differentiæ contrahentes, quia differentia contrahens convenit ei ratione inferioris, at talis proprietas convenit ei ſecundum ſe præciſè abſtrahendo ab inferioribus; hac ergo pariter ratione prius enti convenit eſſe unum, quam finitum, vel infinitum, quia eſt formaliter unum ſecundum ſe præciſè abſtrahendo ab inferioribus, ſed non eſt formaliter finitum, vel infinitum niſi ratione inferiorem. Itaque dicendum aliud eſſe loqui de finitate, & infinitate, & aliud loqui de quantitate virtutis, ut ab utraque præſcindit, quamvis unitas prius enti conveniat; quam finitas, & infinitas, attamen quantitas virtutis ab utraque præſcindens prius enti convenit ipſa unitate, quia hæc eſt modus intrinſecus ipſius entis, ut ſic, ſicut enim quamcunque eſſentiam ſequitur quantitas perfectionalis in gradu determinato, ſic eſſentiam in communi, ut ſic, comitatur quantitas perfectionalis, ut ſic, ab omni gradu determinato præſcindens; eſto igitur ens, ut ſic, prius ſit unum, quam finitum, & infinitum, tamen quia dividi per finitum, & infinitum, convenit ei non ut unum, ſed ut quantum, huinc eſt, quod diviſio facta per finitum, & infinitum dicitur præcedere diviſionem, quæ fit per unum, & multa.

74 Accedit, quod ut diviſio per unum, & multa ſpeciem aliquam bonæ diviſionis inducat, explicari non debet per unitatem tranſcendentalem communiſſimè ſumptam, quaſi ipſa ſit membrum dividens ipſum ens contra multa, cum enim ſit paſſio cum ente convertibilis repugnat eſſe differentiam ipſius diviſivam ut conſtat ex dictis nu. 4. in explicatione illius diviſionis; debet ergo intelligi de aliqua unitate magis determinata, quæ ſcilicet quidam gradus unitate tranſcendenti ſuperadditus, & quamvis etiam ſic explicando hanc diviſionem adhuc ſemper à conditionibus veræ diviſionis aliquo modo deficiat, tamen admiſſo, quod ſic explicata ſit bona, hinc tamen non concluditur eſſe abſolutè primam inter omnes, quia talis diviſio caderet ſupra ens, non ſecundum rationem ſuam eſſentialem, ut à paſſionibus condiſtinctam, quod ad primitatem diviſionis requiritur, ſed prout diceret unitatem, quæ eſt paſſio ejus, ex quo ſtatim ſequitur non eſſe omninò primam entis diviſionem, ſed aliam ſupponere, quæ fieret ſecundùm primam rationem entis, & pertineret ad ens, ut quid, non autem ut quale, & hæc eſt diviſio ejus in Deum, & creaturam; imò aliam quoque ſupponeret, quæ ad ens pertinet, ut quantum, quæ eſt diviſio in finitum, & infinitum, quia ens adhuc eſt prius quantum, quam quale, quantificatur autem per modos, & qualificatur per paſſiones; quocunque ergo modo explicetur hæc diviſio Thomiſtarum in unum, & multa, nedum ſtatui nequit omnium prima, ſed nec etiam præcedere poteſt diviſionem entis in quantum, & non quantum, aut infinitum, vel infinitum; alia Thomiſtarum argumenta contra hoc punctum vide ſoluta apud Tromb. loc. cit.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Entis finiti eſſentia, ac exiſtentia.

1 *Quoniam in præcedenti diſput. diximus præcipuam entis diviſionem eſſe in finitum, & infinitum, ejus membra deinceps declaranda proponentur. Et quamvis ordini naturæ inſiſtendo prius de ente infinito agere deberemus, ut primo, ac præcipuo membro, ac principali analogato, quod proinde diſp. 1. ſtatuimus Metaph. primarium objectum, quod principalitatis, appellant; ordo tamen doctrinæ, qui incipit à notioribus nobis, & facilioribus, poſtulat, ut prius agamus de ente finito, quod nobis eſt obvium, & proximum ſenſibus, quàm de ente infinito, quod eſt remotiſſimum, juxta illud Apoſt. ad Corint. 1. inviſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.*

QUÆSTIO PRIMA.

An ſtatus eſſentiæ creaturarum, ut ab exiſtentia præſcindit, ſit ſolius poſſibilitatis, an etiam alicujus actualitatis.

2 APud omnes exploratum eſt, creaturas, antequam fiant in actu, ſuum ſtatum poſſibilitatis habere, de quo ex vi productionis transferuntur ad ſtatum actualitatis, quia ſi res non eſſet poſſibilis, nequaquam fieri poſſet, ac in rerum natura produci, per hoc enim res poſſibiles ab impoſſibilibus ſecernuntur, quales ſunt Chimere, quibus nulla præſupponitur poſſibilitas; quia rerum eſſentiæ per rationem poſſibilitatis, ac non repugnantiæ explicari ſolent, ut diximus diſp. 3. ab initio, quia ſtatim ac ab exiſtentia præſcindunt, intelliguntur eſſe in ſtatu poſſibilitatis, difficultas eſt, quid dicant ſub tali ſtatu, & an hic ſtatus ſit meræ poſſibilitatis, vel an etiam alicujus actualitatis, in qua talis poſſibilitas fundetur. Et prima opinio, cujus Auctor cenſetur, Henricus in ſumma art. 2. quæſt. 23. & 25. & quolib. 8. quæſt. 9. & quol. 9. q. 1. & 2. & quol. 11. q. 3. tenet creaturas, ſive rerum eſſentias ſecundum ſtatum poſſibilitatis præciſè ſumptas præſcindentem ab exiſtentia non eſſe merum nihil, neque habere ſolum eſſe potentiale in cauſa, in qua virtualiter continetur, ſed ulterius habere in ſeipſis ab æterno eſſe intrinſecum actuale quidditativum ſuæ eſſentiæ, quod quidem eſt à parte rei extra intellectum divinum, ſecundum quod eſſe ſunt objectum divinæ ſcientiæ, quæ vocatur ſimplicis intelligentiæ, ita quod quando poſteà in tempore producuntur, acquirant ſolùm eſſe actuale exiſtentiæ; pro qua ſententia citatur etiam Ægid. opuſc. de ente, & eſſentia, Capreol. 2. d. 1. q. 2. ad 4. & ex Recentioribus ſequitur Albertinus to. 2. princip. 1. Philoſoph. diſp. 1. qu. 1. concl. 1. Ubi addit creaturas habere hoc eſſe actuale independenter à Deo, tanquam à cauſa efficiente, dependent enim ab eo in hoc eſſe dumtaxat, tamquam à cauſa exemplari, quod anteà docuerat Capreolus loco citato ex ipſo Henrico.

Alia quoque in hac quæſtione ſolet referri opinio, quæ idem licèt non attribuat eſſentiis rerum ab æterno eſſe quoddam actuale verum, & reale, ut faciebat Henricus, admitti tamen quoddam eſſe diminutum medium quodammodo inter eſſe reale, & rationis, quam opinionem Scoto impingere ſolent Thomiſtæ p. 1. q. 14. art. 5. & 6. quia Scotum non intelligentes exiſtimant illud eſſe cognitum, quod Doctor tribuit creaturis ab æterno in mente divina, eſſe aliquod eſſe reale diſtinctum ab eſſe Dei, ideòque acriter ipſum redarguunt, ut turpiter lapſum in errorem Vvicleffi aſſerentis creaturas in mente divina habuiſſe aliquod eſſe reale diſtinctum ab eſſe Dei, ſicut refert Vvaldenſis lib. 1. doctrin. fidei antiq. cap. 8. à qua graviſſima calumnia nedum Scotiſtę omnes Magiſtrum ſuum incunctanter defendunt, & vindicant, ſed etiam alii extra ſcholam noſtram melius, quam Thomiſtę Scotum intelligentes, nam duo Societatis proceres Vaſquez qu. 1. diſp. 70. cap. 2. num. 8. diſput. 104. cap. 3. num. 9. inquit nec per ſomnium id Scotum unquam cogitaſſe, & Suarez ait diſp. 31. Met. ſect. 2. num. 2. tantum abeſſe, ut hoc Scotus aſſeruerit, quod potius ſeriò, & ex profeſſo impugnaverit Henricum, eo quia variis in locis dixerit eſſentias rerum ex ſe habere quoddam eſſe eſſentię, quod vocat eſſe reale, ęternum, & improductum conveniens creaturis independenter à Deo, quodque in eis ſupponit non ſolum ante efficientiam, ſed etiam ante ſcientiam Dei, ut ratione illius poſſint eſſe objecta ſcientię divinę, quam Theologi vocant ſimplicis intelligentię.

3 Sed quod vehementer doleo, eſt, quod cum Scotiſtę, & alii Doctores Scoto non infenſi à tanta calumnia eum vindicare conantur Poncius tom. 3. ſui curſus Scotici diſput. 18. quęſt. 5. loquens de eſſe creaturarum ab ęterno favens mendaciis Bannes Cajet. & aliorum Thomiſtarum Scoto relatam opinionem tribuentium eam tenet, ut de mente Doctoris, ait enim concluſ. 4. num. 52. illud eſse quod habent creaturæ ab æterno, eſt eſſe quoddam diminutum quaſi medium inter eſse rationis, & eſse ſimpliciter reale, & ait hanc concluſionem eſse Scoti cum ſuis omnibus, cùm tamen nec Scotus, nec ullus ex ejus diſcipulis, quem viderim, hoc unquam aſseruerint, imò acriter damnent, ut calumniam Scoto impoſitam à Thomiſtis, ut infra videbimus. Sed quod magis admireris, eſt, quod pejorem adhuc, & pernicioſiorem opinionem ibi tribuit Scoto, quam fecerint Thomiſtæ citati, illi namque Scoto adſcribunt, quod dixerit creaturas ab æterno habuiſse aliquod eſſe diminutum medium inter eſse reale, & rationis dependenter à cognitione Dei, at Poncius concluſ. 5. num. 53. & ſeq. ait creaturas ab æterno tale eſse habere à ſeipſis independenter à Deo, & ab operatione divini intellectus, ex quo patet pejorem errorem Scoto tribuere, & velut ejus opinionem defendere, quam fecerint Thomiſtæ, & Franciſcus Herrera 1. ſentent. diſput. 16. quæſt. 3. ubi licet & ipſe hunc dicendi modum amplectatur, ut Scoticum, non tamen ponit illud eſse prorſus à Deo independens, ut Poncius.

Communis ſententia docet ſtatum eſsentiæ creaturarum ab æterno eſse meræ poſſibilitatis itaut nullum eſse reale actuale habeant ſecluſa exiſtentia, nec medium inter eſse reale, & rationis, ita paſſim tenent Thomiſtæ, Scotiſtæ, & Neutrales omnes; Scotus autem addit, quod ſi aliquod eſse actuale habent creaturæ poſſi-

ræ poſſibiles ab æterno, hoc nequit eſſe aliud, quàm eſſe rationis, ſeu eſſe cognitum, quod ab intellectu divino recipiunt eo ipſo, quod cognoſcuntur, ut poſſibiles, ut magis infra explicabitur.

ARTICULUS I.

Creaturas non ab æterno habuiſſe aliquod eſſe reale actuale eſſentiæ.

4 HAnc concluſionem docet, & probat Doctor ex profeſſo 1. d.36.q.un. contra Henricum, quam omnes paſſim amplectuntur tam veteres, quam Recentiores, Suar.diſp.31.Met.ſect.2. Averſa q.8. Philoſoph.ſect.2.Paſqualig.tom.2.Met.diſp.66. Hurt. diſp.8.Met.ſect.2.Ariag.diſp.2.Met.ſect.1. Ovvied. contr.2.Met. punct.1.Fonſec.5.Met.c.3.q.1. ex noſtris Rada p.1. controverſ.26. art.3.Faber 9. Metaph.diſp.1. Canon.2.Phyſ.qu.1.Meuriſs. lib.1. ſuæ Met.q.15. Smiſinc.tract.2. de Deo uno diſp.2.qu.3.Vulp.to.1. p.1.diſp.28.art.1.Nolan.in ſua Pinac.q.13. Saxius in ſua Cataſtros. tom.1.diſp.14.q.1.& denique omnes Scoti interpretes in loc.cit.1. diſt. 36. ubi eam probat efficaciſſimis rationibus, & planè demonſtrativis.

Primò itaque probat, quia ex oppoſita ſententia ſequitur nullam creaturam poſſe verè, & propriè creari, nec etiam annihilari, probatur conſequentia, quia creatio eſt productio de nihilo, ſed ſi lapis præhabuit verum eſſe reale ab æterno, igitur quando producitur ab efficiente, non producitur de nihilo, & eodem modo probatur non poſſe annihilari, ſicut enim producitur de ente ſecundum eſſentiam, ita videtur redire in ens ſecundum eſſentiam, & non in nihil. Reſpondent creari eſſe fieri ex nihilo exiſtentiæ, non autem eſſentiæ, & ſic pariter annihilari eſſe reſolvi in nihilum exiſtentiæ, & hoc ſufficere ad ſalvandam rerum creationem, & annihilationem. Sed hæc ſolutio meritò ab omnibus reiicitur, ut inſufficiens ex ipſo Doctore loc. cit. quia tunc aliquid re vera creatur, cum ex nihilo ſui prorſus producitur, quia creatio eſt productio totius entis ex nihilo, & hoc patet per differentiam ipſius creationis ab aliis productionibus, quæ aliquid præſupponunt, licèt primò terminentur ad totum, alioquin generatio compoſiti poſſit dici creatio, quia ſi non fit ex nihilo materiæ, ſaltem fit ex nihilo formæ, ſed ſi res prius haberet eſſe eſſentiæ verum, & reale, quam crearetur, non eſſet productio totalis, ergo non eſſet creatio, probatur minor, quia plus ei præſupponeretur, vel ſaltem non minus, quam generationi, generationioni ſiquidem ſola præſupponitur materia, ſed illi productioni tota præſuponeretur eſſentia rei. Conf. quia ſi res dum creatur fit ex nihilo exiſtentiæ tantum, & non eſſentiæ, tunc ſola exiſtentia crearetur, non autem tota ipſa res exiſtens. Conſequentia patet, quia ſola exiſtentia fieret ex nihilo, non autem tota res. Imo neque ipſa exiſtentia propriè crearetur, quia tunc exiſtentia fieret, & reciperetur in eſſentia, tamquam modus in re, & forma in præſuppoſito ſubjecto, at forma quæ fit in præſuppoſito ſubjecto non creatur, ergo ſi pariter exiſtentia non fit ex nihilo eſſentiæ, tanquam ex nihilo ſubjecti, non diceretur verè creari, quia etiamſi fieret ex nihilo ſui, non tamen fieret ex nihilo ſubjecto. Denique eandem ſolutionem confutat Suarez loco citato & Vulpes noſter cum ipſo, aut enim quod nihil habet exiſtentiæ eſt ſimpliciter, & omnino nihil, vel non; ſi non, ergo productio rerum à Deo ab initio temporis non fuiſſet creatio, quia non ex omnino nihilo; ſi ſic, ergo illud eſſe eſſentiæ, quod eis dicitur præſupponi, non eſt verum eſſe, & reale, ut dicebatur. Sed hæc inſtantia facilè eluderetur per illam eandem ſolutionem dicendo, quod nihil habet exiſtentiæ non eſſe ſimpliciter, & omnino nihil, ſed habere verum eſſe eſſentiæ, nec inde ſequi productionem rerum à Deo non fuiſſe creationem, quia ad creationem ſufficit, ut res producantur ex nihilo exiſtentiæ; & ideò ſolutio illa melius evertitur per replicas à nobis factas.

5 Secundò probat Doctor, quia productio illa rerum ſecundùm eſſe eſſentiæ veriſſimè eſſet creatio, ipſa enim eſt merè de nihilo, ut de termino à quo, & ad verum ens, ut ad terminum ad quem, & cum tale eſſe res habuerant ab æterno, ſequitur res fuiſſe ab æterno creatas, & non in tempore, quod fidei adverſatur, qua docemur Geneſ. 1. in principio temporis Deum creaſſe Cœlum, & Terram. Reſpondent aliquid talem productionem nequaquam dici poſſe creationem, quia creatio propriè loquendo eſt productio rei in eſſe exiſtentiæ, non autem ſolius eſſentiæ. Contra hoc utique verum eſt, quia eſſe verum, & reale eſſentiæ ſeparari nequit ab eſſe exiſtentiæ, cùm ſint prorſus realiter idem, ſed ex hypotheſi quod res habeant ab æterno verum eſſe eſſentiæ, jam eſſe reale eſſentiæ ſeparatur ab eſſe exiſtentiæ, atque ideò ex hypotheſi ſequitur eſſe eſſentiæ terminum ſufficientem eſſe creationis abſque eſſe exiſtentiæ, cum enim nihil exeat de potentia cauſæ efficientis, niſi per productionem, conſequenter aſſerendum erit, eſſentiam fuiſſe terminum productionis, ex vi cujus facta ſit actualis, & extracta à poſſibilitate ſua, & rurſus cum illa productio facta ſit ex nihilo, nihil ei deficiet ad rationem creationis. Deinde falſum eſt, res ex vi exiſtentiæ tantum creationem terminare, & non ex vi eſſentiæ, quia quando Deus hominem creavit, ejus creatio nedum ad exiſtentiam hominis, ſed, & ad ejus eſſentiam terminatam eſt, quatenus per talem productionem illi communicavit eſſe eſſentiale, quo conſtituitur in eſſe hominis; tum quia res petunt diverſimodè produci, quædam nempe per creationem, ut Angeli, quædam per generationem, ut compoſita, non utique ex diverſitate exiſtentiarum, quæ ſimiles videntur, ſed ex diverſitate eſſentiarum, quia modus productionis non proportionatur cum exiſtentia rei, ſed cum eſſentia, unde & videmus, quod productiones non ſpecificantur à rebus, quatenus dicunt exiſtentiam, ſed quatenus dicunt eſſentiam, ergo eſſentia ſecundum ſe eſt aptus terminus productionis, & creationis, unde ſi ſemel ponitur ſeparabilis ab exiſtentia, ut ajebat Henricus, ſtatim ſequitur poſſe ſeipſa, abſque exiſtentia terminare creationem.

Deinde abſolutè loquendo, & non ex hypotheſi, omnis vera effectio attingit eſſentiam rei ſimul cum ejus exiſtentia, quia re vera non poteſt poni eſſentia actu extra cauſas, niſi ponatur exiſtens; ergo eo ipſo quod eſſentia rerum ponitur extra Deum, & extracta eſt à virtute primæ cauſæ ad actum, ſtatim cenſetur exiſtens, ex vero principio, quod infra docebimus, eſſentiam non eſſe ab exiſtentia reipſa diſtinctam, quare ſi rerum eſſentia ab æterno habet aliquod eſſe verum, ratum; & reale in ſeipſa extra Deum, & à Deo diſtinctum, ſequitur creaturas ab æterno productas eſſe etiam quoad exiſtentiam, quia exiſtentia non eſt niſi eſſentia creaturæ extra cauſas. Dices creaturas ab æterno eſſe extra Deum quoad eſſe eſſentiæ non exiſtentiæ. Contra, quia exiſtere, ut etiam conſtat ex vi nominis, eſt extra cauſas ſtare, ſi ergo habent creaturæ ab æterno ſuam eſſentiam, extra Deum, & ſuum eſſe eſſentiæ diſtinctum ab eſſe divino, jam habebunt quoque eſſe exiſtentiæ, quia eſſe eſſentiæ extra cauſas eſt ipſum eſſe exiſtentiæ. Rurſus actualis ex vi ſuæ rationis formalis facit rem in actu, hic enim eſt ſuus effectus formalis, ſi ergo actualitas, cadit ſuper eſſentiam rerum ab æterno, utique illi ſuum effectum formalem præſtabit, qui eſt ponere in actu à parte rei extrahendo illam à cauſis ſuis, & à ſtatu ſuæ poſſibilitatis, quare eſſentia tale habens eſſe actuale ab æterno non erit amplius ſub ſtatu poſſibilitatis, neque amplius ab exiſtentia præſcindet, ſed re vera erit exiſtens. Deinde ex vi eſſentiæ poſitæ in eſſe, & extra cauſas profluunt omnes ejus modi connaturales, atque paſſiones, ut poſito Sole ſtatim ad ipſo lux dimanaret, calor ab igne; ſed majorem longè connexionem habet exiſtentia cum eſſentia poſita in actu, & extra cauſas, quam habeant lux cum Sole, calor cum igne, ergo ſi eſſentia haberet actuale ſuum eſſe ab æterno extra Deum, & à divino eſſe diſtinctum, ſanè neceſſariò dimanaret ſtatim ab ea modus exiſtentiæ, qui eam formaliter redderet exiſtentem, ergo à primo ad ultimum in oppoſita ſententia res eſſent ab æterno productæ. Denique ſive illa productio æterna rerum in eſſe eſſentiæ dicatur creatio, ſive non, parum refert, ſufficit quod ſit vera productio, cum enim hæc, ut diximus in Phyſicis, qualiſcunque ſit, ad exiſtentiam terminetur, unde actiones dicuntur eſſe ſingularium, ſequitur res ab æterno nedum eſſe eſſentiæ, ſed etiam exiſtentiæ poſſidere. Imò rurſus quæri poteſt, num illa rerum ab æterno in eſſe eſſentiæ productio à Deo ſit libera, vel neceſſaria, hoc ſecundum dici non poteſt, quia Deus ad extra eſt agens liberum; ſi primum, ergo potuit non producere ab æterno eſſe eſſentiæ rerum, quo dato caſu non potuiſſet mundum deinceps in tempore creare, quod eſt falſum. Et rurſus ſi illud eſſe eſſentiæ eſt à Deo productum, quæri poteſt an prius ſaltem prioritate rationis eſſet poſſibile produci, nec enim dici poteſt, quod eſſet impoſſibile; & ſi illa ſola poſſibilitas ſufficiens erat, ut produceretur ab æterno quoad eſſe eſſentiæ, pariter dici poterit, ac debebit illam ſolam ſufficere ab æterno, ut poſſint res in tempore produci.

7 Reſpondent proinde illi negando rerum eſſentias ab æterno eſſe re vera productas, quia eſſentiæ rerum ſunt ingenerabiles, & incorruptibiles, ſed tales eſſe ex ſeipſis, & à ſeipſis, & in tali eſſe non dependere à Deo, tanquam à cauſa efficiente, neque ex hoc ſequitur non eſſe creaturam, quia ad hoc ſufficit, ut in eſſe exiſtentiæ pendeant à Deo, nec exiſtere poſſint, niſi dependenter à Deo. Contra eſt, quia illud eſſe actuale eſſentiæ, quod ex ſeipſis poſſiderent ab æterno, foret eſſe exiſtentiæ, ut probatum eſt, quia rem exiſtere aliud non eſt, quam actu in rerum natura reperiri, & extra nihil. Tum quia de eſſentia, & quidditate ipſius creaturæ, ut ſic, eſt à Deo dependere, & eſſe ens participatum, ergo debet à Deo dependere nedum quoad eſſe exiſtentiæ, ſed etiam eſſentiæ. Tum quia gloriari poſſent creaturæ, quod aliquod eſſe ex ſeipſis haberent, independenter à Deo, imò melius & perfectius ſuum eſſe, quale eſt eſſe eſſentiæ, quod valdè excedit eſſe exiſtentiæ, quæ eſt purus modus, & ſic creaturæ eſſent quidam Semidii, quia portionem potiorem ſui eſſe haberent à ſeipſis. Dices fortè eſſe à ſe quoad exiſtentiam eſſe proprium Dei, non autem quoad eſſentiam præcisè; ſicut convenit creaturis ab æterno. Contra, quia nedum eſſe à ſe quoad exiſtentiam eſt Dei proprium, qua Deus eſt, ſed etiam quoad eſſentiam, Deus enim eſſentialiter eſt natura intellectualis imparticipata, ac independens, ergo eſſe à ſe quoad eſſentiam nequit competere creaturæ. Tum quia implicat aliquid eſſe à ſe quoad eſſentiam, & non eſſe etiam à ſe quoad exiſtentiam, exiſtentia namque debet proportionari eſſentiæ, & ſic eſſentiam neceſſariam, ac independentem concomitatur exiſtentia neceſſaria, ac independens, ut conſtat de Deo, qui cum ſit ens neceſſarium, & independens quoad eſſentiam, ex hoc veluti à priori infertur, quod ſit ens quoque independens quoad exiſtentiam. Demum eadem prædicata eſſentialia dicit homo ab æterno in ſtatu poſſibilitatis, & in tempore in ſtatu actualitatis, ut ſatis de ſe conſtat, ut alioquin non eſſet eadem hominis eſſentia quæ nunc exiſtit, & quæ poſſibilis erat, ſed eſſentia hominis, quæ modo extat, eſt eſſentialiter dependens, & participat, ergo ſic etiam erat ab æterno, ſi quid reale in ſeipſa importabat.

8 Albertinus loc. cit. non audens aſſerere illud eſſe imparticipatum, & à Deo independens, ait, quod licèt non dependeat à Deo, tanquam à cauſa efficiente, adhuc tamen dependet ab eo, velut à cauſa exemplari, quod ſufficit, ut ſit ens participatum, ac à Deo dependens, quæ erat reſponſio Henrici, & Capreoli. Sed optimè reiicitur à Scoto loc. cit. quia ſecundùm Ariſt. 2. Phyſ. 49. cauſa exemplaris, ſeu idæalis non eſt diverſa cauſa ab efficiente, cum non ſit niſi cauſa efficiens per intellectum, & rationabiliter, undè idem eſt effectus cauſæ exemplaris, ac efficientis, ergo quod dependet à Deo in genere cauſæ exemplaris, dependet quoque in genere cauſæ efficientis. Conf. quia idæa ex natura ſua ordinatur ad operationem, & effectionem, ſuum enim munus eſt efficienti repræſentare, quod debet producere, & quomodo, & ideò exemplar definitur eſſe illud, ad quod aſpiciens agens operatur, ergo implicat, effectum dependere ab aliquo in genere cauſæ exemplaris, & non efficientis. Tandem illud eſſe eſſentiæ creaturarum qualecunque ſit, finitum erit, ſed de ratione entis finiti eſt à Deo dependere nedum in genere cauſæ exemplaris, ſed etiam efficientis, qua media cauſalitate phyſicè ab eo recipiat eſſe, ergo &c. probat. minor, tum quia dependentia creaturarum à Deo eſt dependentia præſertim in genere cauſæ efficientis, quia quicquid eſt in creatura, fit, & dependet à Deo, tum quia cauſa exemplaris, ut ſic præcisè, non influit phyſicè in effectum, ſed tantùm moraliter, & directivè, undè meritò SS. Patres dicere ſolent quod non eſt productum ab alio, vel eſſe Deum, vel nihil, quo loquendi modo docent dependentiam creaturarum à Deo, in genere cauſæ efficientis eſſe debere, ita D. Auguſtinus lib. 1. de Trin. cap. 6. Cyrillus lib. 1. in Joan. cap. 6. Juſtinus in expoſitione fidei, & alii paſſim.

9 Tertiò principaliter arguit Doctor deſtruendo præcipuum Henrici fundamentum, tribuit enim hoc eſſe eſſentiæ actuale creaturis ab æterno, ut ſecundum hoc eſſe ſint objecta divinæ ſcientiæ, quæ vocatur ſimplicis intelligentiæ; at inſtat Scotus *§. concedo concluſionem iſtarum*, quia Deus ab æterno non minus cognovit rerum exiſtentias, quàm eſſentias, ſecundum enim Aug. 5. ſuper Geneſ. cap. 7. non aliter Deus novit facta, quam fienda, præcognovit igitur eſſe exiſtentiæ, ſicut eſſe eſſentiæ, & tamen propter iſtam relationem fundatam non concedit aliquis eſſe exiſtentiæ creaturæ fuiſſe verum reale eſſe ab æterno; ergo pari ratione non eſt concludendum de eſſe eſſentiæ, atque ita ſicut ex eo quod cognoſcit per ſcientiam, quàm viſionis appellant Theologi, rerum exiſtentias ab æterno, non dicuntur res habere eſſe reale exiſtentiæ ab æterno, ſic nec eo quod cognoſcit rerum eſſentias ab æterno per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, dici non debet, quod res habeant eſſe reale eſſentiæ ab æterno. Fortè dices cum Albertino cit. nedum ratione divinæ ſcientiæ, ſeu præſertim ratione poſſibilitatis rerum, ac non repugnantiæ præcedere debere eſſe actuale eſſentiæ ab æterno, in quo talis poſſibilitas, ſeu non repugnantia fundetur; quod quidem minimè neceſſarium eſt dicere de eſſentia ipſius exiſtentiæ, quia eſſentia, v. gr. exiſtentiæ lapidis ex eo præcisè, quod ſupponit eſſe actuale eſſentiæ lapidis, intelligitur non repugnans ad exiſtendum, quia per illud eſſe formaliter conſtituitur lapis non repugnans ad exiſtendum, quod eſt conſtitui non repugnantem exiſtentiam lapidis, & ita opus non eſt exiſtentiam lapidis ſupponere eſſe actuale propriæ eſſentiæ, ut ſupponatur formaliter non repugnans. Contra, quia inferius oſtendam benè ſalvari poſſibilitatem rerum ab æterno abſque actuali eſſe eſſentiæ præcedentem. Tum quia ſi tale eſſe ſupponi deberet, id etiam de eſſentia ipſiuſmet exiſtentiæ aſſerendum foret, quia eſſentia talis modi per ſeipſam a chimera diſtinguitur, & per ſeipſam eſt non repugnans, & non per aliquid ab ipſo realiter diſtinctum, quælibet enim entitas per propria prædicata eſſentialia in ſe conſtituitur, & ab omni alio diſtinguitur; cùm ergo in hac ſententia exiſtentia diſtinguatur realiter ab eſſentia, ſane nequibit exiſtentia conſtitui non repugnans, & à chimera diſtincta per ſolam non repugnantiam eſſentiæ, ſeu per eſſe actuale ipſius eſſentiæ ab æterno præcedens, ut Albertinus ajebat.

10 Aliter ad hoc argumentum ab exiſtentia deductum occurrit Majoran. 1. diſt. 42. quæſt. 1. ubi huic ſententiæ favere videtur, dicens non currere paritatem de eſſentia, & exiſtentia, quia nihil ponitur eſſe in potentia, niſi quod eſt producibile, exiſtentia autem, & actualitas non eſt, quod producitur, ſed quo, aut ad quod productum deducitur, & per conſequens ſibi competere non poteſt eſſe in potentia objectiva; quod declarari poteſt a ſimili in conſimilibus modis, quia ſubſtantia dicitur per quantitatem extendi, ſed ipſa quantitas per ſeipſam, corpus dicitur eſſe in loco per præſentiam, nec præſentia indiget alia præſentia, & ſic de aliis modis, cujus univerſalis ratio eſt, ut alibi dictum eſt, quia quod eſt alicui ratio eſſendi tale, illud ſeipſo eſt tale, ne detur proceſſus in infinitum. Contra, imò potius Auctores hujus opinionis dicere ſolent eſſentiam rerum eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem, & ſolam exiſtentiam produci, ergo exiſtentia non eſt tantum quo, ſed etiam quod producitur. Tum quia hæc eſt regula conſtituendi modum ab ipſa re diſtinctum, cum nimirum eam rem videmus indifferentem ad ſuſcipiendum, vel non ſuſcipiendum effectum formalem illius modi, hac enim de cauſa in allatis exemplis diſtinguimus quantitatem à ſubſtantia, præſentiam à corpore, quia ſubſtantia poteſt eſſe extenſa, & non extenſa, impenetrabiliter, & corpus poteſt eſſe, & non eſſe in hoc loco; cum ergo exiſtentia poſſit eſſe, & non eſſe actu in rerum natura, dici debebit ejus quoque eſſentiam realem præcedere ab æterno, ſi hæc neceſſaria eſt in aliis rebus ad fundandam earum poſſibilitatem, vel ſicut neceſſe non eſt exiſtentiam habuiſſe aliquod eſſe reale ſui ab æterno, ut eſſe poſſit in tempore, idipſum quoque dici debebit, & poterit de cæteris rerum aſſentiis.

11 Quartò tandem inquit Doctor poſſe contra hanc opinionem urgere rationes omnes, quas ipſe urgebat 1. diſt. 8. quæſt. 5. contra Avic. probantes nil aliud à Deo poni poſſe formaliter neceſſarium, immutabile, ac æternum de facto, quia rationes illæ (inquit Doctor) ita concludunt de eſſe quidditativo, ſi ſit verum eſſe, ſicut de eſſe exiſtentiæ, non enim voluntas magis neceſſariò vult aliud à ſe eſſe in eſſe quidditativo, quam velit aliud à ſe eſſe in eſſe exiſtentiæ, quia eadem eſt ratio utrobique & ita de aliis mediis, quæ ibi adducit contra Avic. Conatur tamen adhuc ad iſta reſpondere Mair. loc. cit. dicendo eſſentias rerum ab æterno non eſſe neceſſe eſſe, ſed abſtrahere à neceſſitate, & contingentia, quandocunque enim ſubjectum abſtrahit à duobus, ſi unum accidit, & aliud ſimiliter accidit, & ideò cùm contingentia conveniat creaturis per accidens, pariter & neceſſitas; ſic etiam ad illud de æternitate occurrit, quod ſicut quidditas abſtrahit ab exiſtentia, ita abſtrahit à duratione, duratio enim non eſt, niſi exiſtentis, æternitas autem eſt menſura durationis, & ideò ita abſtrahit ab æternitate, ſicut à tempore. Sed Contrà, quia falſum eſt contingentiam per accidens convenire creaturæ, & creaturam eſſe indifferentem ad contingentiam, & neceſſitatem, quia iſti duo modi ita dividunt ens in communi, ut neceſſitaes per ſe competat enti infinito, & contingentia finito, quia de ratione creaturæ eſt, ut poſſit eſſe, & non eſſe, alioquin creatura non eſſet, tum quia tunc neceſſarium, & contingens, non ſufficienter dividerent ens in communi ad finitum, & finitum, quia eſſentia creaturæ ſecundum ſe nec eſſet neceſſaria, nec contingens. Nec etiam ſatisfacit, quod de æternitate dicit, cùm enim dicitur, æternitatem eſſe durationem rei exiſtentis, & durationem convenire rei exiſtenti, ita intelligi debet, ut conveniat rei, quæ actu ſit in rerum natura, & actu ſuum eſſe habeat extra nihil, ex quo ſequitur, quod ſi ſemel conceditur creaturas habere verum, & actuale eſſe eſentiæ ab æterno diſtinctum ab eſſe divino, propria quoque duratione durabunt per totam æternitatem, quia per totam æternitatem perſeverant in illo ſuo eſſe reali; ſolet autem regulariter duratio aſſignari exiſtentiæ rei, non autem eſſentiæ ab exiſtentia præciſæ, quia eſſentia ab exiſtentia præciſa non eſt realis, & actualis entitas in rerum natura perſeverans; at ſi eſſentia quoque præciſa exiſtentia ponatur in rerum natura perſeverans; & creaturis ab æterno conveniens, debebit conſequenter eſſentiæ, non minus quam exiſtentiæ propria aſſignari duratio, nam quælibet entitas actualiter in rerum natura perſeverans propriam habet durationem. Objectiones pro oppoſita ſententia, quia facilè diſſolvi non poſſunt, niſi poſt exactam Scoticæ ſententiæ explicationem mox habendam artic. 3. non adducimus in hoc articulo, ſed inferius commodius afferemus, & diluemus articul. 4.

ARTICULUS II.

Creaturas ab æterno non habuiſſe eſſe diminutum medium inter ens reale, & rationis, ubi explicatur, quid ſit eſſe cognitum, quod habuerunt.

12 COncluſio eſt Scoti locis mox citandis, & eſt communis inter Scotiſtas contra Poncium, & Herreram ſupracitatos, qui unicè in ſchola noſtra calumniam hanc à Thomiſtis Scoto impoſitam approbarunt, imò ut Scoticam opinionem defendunt, hanc tenet Rada 1. par. controv. 29. art. 3. ubi vocat Scotimaſtiges, qui hanc opinionem Doctori ſubtili adſcribunt, Nolanus in ſua Pinacot. qu. 13. Vulpes tom. 1. par. 1. diſp. 28. art. ult. ubi ait hoc figmentum Scoto tribui ex imperitia doctrinæ ejus. Smiſinch. tract. 3. de Deo uno diſp. 2. qu. 3. Saxius tom. 1. ſuæ Cataſtros. diſp. 14. art. 2. ubi ait Scotum non intelligentes ſtultitiam hanc ei imponere, Poſnanienſis in 1. ſent. diſt. 35. diſp. 2. & omnes denique antiquiores Scotiſtæ, & præſertim Expoſitores in 1. diſt. 35. & 36. & in 2. diſt. 1. qu. 1. ſolum reperio Maironem, qui 1. diſt. 42. qu. 2. in fine dicit quidditates rerum ab æterno non eſſe entia rationis nec etiam realia, quod etiam in bono ſenſu poteſt intelligi, ut poſtea explicabimus.

Primo itaque probatur hoc eſſe diminutum, medium inter ens reale, & rationis, quod Poncius, ex Thomiſtarum ſuggeſtione tribuit creaturis ab æterno in Scoti ſententia, eſſe omninò chimericum, & fictitium, præſertim quia illud ponit medium inter ens reale, & rationis, veluti per extremorum participationem, ait enim diſp. cit. 18. n. 52. eſſe medium inter eſſe reale ſimpliciter, & eſſe rationis, quatenus partim cum uno convenit, partim cum alio; convenit cum eſſe rationis in hoc, quod non repugnet ipſi exiſte-

exiſtere; probatur, inquam, id eſſe purum figmentum, quia implicat dari medium hoc modo inter contradictoria, ſed ens reale, & rationis in ſuis conceptibus, ac rationibus formalibus contradicunt, ergo &c. patet major, probatur minor, quia ens reale dicitur illud, quod extat, vel ſaltem extare non repugnat in rerum natura nullo cogitante intellectu, ut conſtat ex communi omnium conceptu, quem habent de ente reali, ens autem rationis dicitur illud, quod nec extat, nec extare poteſt, niſi per ſolam intellectus cognitionem; ergo in ſuis rationibus formalibus invicem contradicunt, ergo nequit dari medium inter ea per participationem extremorum. Tum quia ens prima ſui diviſione æquivoca dividitur in ens in anima, & ens extrà animam, ſeu in ens reale, & rationis, ut docet Doct. 1.d.36.qu.un. lit. F. ergo omne ens, vel eſt in anima, & ſic eſt ens rationis, vel extrà animam, & ſic eſt reale, & non datur medium in utrumque, ergo hoc eſſe diminutum creaturarum ab æterno partim reale, partim rationis eſt omninò fictitium, & chimericum.

13 Dices cum Herrera 1. ſentent. diſp. 16. quæſt. 3. à quo fortè Poncius occaſionem ſui erroris deſumpſit, eſſe illud diminutum poni poſſe medium inter ens reale, & rationis ſaltem per abnegationem extremorum, & indifferentiam ad utrumque, quo pacto animal mediare dicitur inter hominem, & leonem. Sed rationes allatæ, ſi benè perpendantur, utrumque medium excludunt tam per participationem extremorum, quam per indifferentiam, ſiquidem contradictoria neutrum medium admittunt. Tum quia admiſſo tali medio inter ens reale, & rationis, tunc dari poſſe ens tranſcendentiſſimè ſumptum commune univocum illis, cujus oppoſitum docet Doctor 1.diſt.29.quæſt.unic. & nos cum ipſo diſp. 2. quæſt. hoc enim magis propriè diceretur medium per abnegationem extremorum, ac indifferentiam ad utrumque, quam illud eſſe diminutum creaturarum ab æterno. Tum quia talis mediatio per indifferentiam convenire ſolet cuicunque univerſali, prout præſcindit à differentiis contrahentibus, ratione quarum deſcendit ad hanc, & illam ſpeciem conſtituendam; at eſſe diminutum rerum ab æterno non eſt eſſe univerſale, ſed eſſe particulare cujuſcunque creaturæ poſſibilis, quomodo ergo dici poteſt mediare inter ens reale, & rationis per indifferentiam, quemadmodum mediat animaliter hominem, & leonem? planè ſi ita foret, dicendum eſſet, quod ſicut animal per diverſas differentias contrahentes poteſt eſſe homo, & leo, ita illud eſſe diminutum modò eſſe poſſet ens reale, modò rationis, quod nec mente concipi poteſt; quare concludendum eſt, neutro modo dici poſſe ens medium inter ens reale, & rationis, nec per participationem extremorum, ut Poncius ajebat, nec per indifferentiam ad utrumque ut aſſerebat Herrera.

14 Secundò adhuc minus rationabiliter tribuitur hoc eſſe diminutum creaturis à Poncio omninò independenter à Deo, & ab operatione divini intellectus, vel voluntatis, quia ut arguebamus contra Henricum, & Albertin. art. præcedenti gloriari utique poſſent creaturæ quod aliquod eſſe ſaltem diminutum haberent à ſeipſis omninò independenter à Deo. Tum quia de ratione creaturæ, ut ſic, eſt quod in quocunque ſuo eſſe, quo recedit à nihilo, ſive ſit eſſe diminutum, ſive completum dependeat à Deo, nam totum eſſe creaturæ eſt participatum. Tum quia, quod ſemel eſt imparticipatum, ſemper deinceps eſt tale, quia tale cenſetur ab intrinſeco ſuo, & eſſentialiter; ergo ſi ſemel ab æterno hoc eſſe diminutum creaturarum eſt imparticipatum, & à Deo independens, quando poſtea completur in tempore, participatum eſſe non poterit, quia tunc mutaretur eſſentia rei, & non foret eadem eſſentialiter res, quæ modò producitur, & quæ poſſibilis erat. Tum, quia hic dicendi modus adhuc abſurdior eſt, quàm opinio Henrici ſiquidem ipſe quamvis ponere videretur res à ſeipſis ab æterno habere eſſe eſſentiæ independenter à Deo in genere efficientis cauſæ, tamen admittebat dependentiam in genere cauſæ exemplaris, & idealis; verùm Poncium ponit hoc eſſe creaturarum diminutum etiam independens à Deo in genere cauſæ exemplaris, quia ait num. 13. illud eſſe diminutum non produci per actum divini intellectus. Tum tandem quia hoc eſt directè contrà mentem Doctoris, qui 1.d.36. & 39. & diſt. 43. ex profeſſu probat creaturas ad æterno habere illud eſſe formaliter, ex ſe ipſis, & principiativè ab intellectu divino.

15 Reſpondet Poncius eſſe de ratione creaturæ dumtaxat, quod ſit ab alio quantum ad eſſe reale ſimpliciter, quod eſt eſſe realis exiſtentiæ, non autem quantum ad eſſe poſſibile, & diminutum; & ait, quod nulla eſt ratio, cur ad eſſe creaturæ requiretur major dependentia, quam talis, ratione cujus non poſſet habere eſſe reale ſimpliciter abſque Deo; talis autem dependentia adhuc eſſet in creatura poſſibilis, quamvis à Deo non acciperet eſſe ſuum poſſibile per operationem intellectus divini; & tandem inquit id non eſſe contra Scotum, quia cum inquit eſſe poſſibile creaturis, convenire ex ſe formaliter, & principiativè ab intellectu divino, ait hoc intelligi debere de eſſe poſſibili proximo, non autem remoto, quia hoc prorſus habent à ſeipſis, & independenter à Deo. Hæc ſolutio reiicitur ex dictis, quia de ratione creaturæ eſt, quòd à Deo dependeat quantum ad omne ſuum eſſe, quòd habet extra Deum, & à Deo realiter diſtinctum, ſive ſit eſſe eſſentiæ, ſive exiſtentiæ, ſive completum, ſive diminutum. Tum quia ut dicebamus, eſſe imparticipatum reddit rem omninò independentem à quocumque alio, & excludit ab eſſentia rei quamcumque dependentiam; ergo ſi ſemel creatura eſſet ab æterno independens à Deo in illo eſſe ſuo diminuto, talis quoque eſſet in tempore quoad eſſe exiſtentiæ. Tum quia, ut ſupra arguebamus num. 7. exiſtentia rei proportionaliter eſſentiæ, quia eſſentia exiſtentiam tanquam ultimum complementum, & ultimum actum; ergo ſi eſſentia creaturæ, quæ utique in illo eſſe diminuto, quod haberet ab æterno, conſideret, foret independens, talis etiam eſſe deberet ejus exiſtentia. Tum quia cum res producitur in tempore in eſſe realis exiſtentiæ, vel adhuc retinet illud eſſe diminutum, quod ab æterno habuit, vel non; non ſecundum, quia exiſtentia eſt complementum ejus, & illud velut inchoatio illius, ſed creatura quæ nunc producta exiſtit, quoad omne ſuum eſſe quantumvis minimum à Deo dependet; ergo etiam ab æterno illud eſſe diminutum, quod dicebatur habere, erat participatum, alioquin non eadem eſſentia foret rei exiſtentis, & poſſibilis. Tum quia Deus utique Deus non eſſet, ſi haberet eſſe independens quoad exiſtentiam, & dependens, quoad eſſentiam, quia ex ratione Deitatis petit ut ſit independens in omni ſuo eſſe; ergo è contra creatura non erit creatura ſi ponatur dependens ſolum quoad eſſe exiſtentiæ, non autem quoad eſſe eſſentiæ, vel eſſe diminutum, quod ab æterno habere dicebatur, quia ex ſua ratione petit, ut ſit dependens in omni ſuo eſſe reali, quantumvis minimo. Deinde dubio procul hic dicendi modus valdè accedit ad errorem Vvicleffi tribuentis creaturis ab æterno aliquod eſſe reale diſtinctum ab eſſe Dei, imò in hoc excedit, quod hoc eſſe diminutum adſcribit creaturis ab æterno independenter prorſus à Deo, quod Vvicleff. aſſerere non videtur.

Quod autem ait Poncius hunc dicendi modum non eſse contra Scotum, quia dum Doctor aſserit res habere eſse poſſibile principiativè ab intellectu divino, loquitur, de eſſe poſſibili proximo non remoto; eſt etiam prorſus falſum, ac voluntariè dictum, quia ut latè explicamus art. ſequenti id preſertim aſserit de eſse poſſibili remoto, quod eſt eſse poſſibile logicum, eſse autem poſſibile proximum, quod dicitur poſſibile objectivum non auſpicatur Doctor ab intellectu divino, ſed in ordine ad divinam voluntatem, ſi quidem ex ordine ad divinam omnipotentiam creaturæ habent, quod dicantur poſſibiles objectivè, ut dicemus art. ſequenti. Denique Doctor illud eſse diminutum ait eſse ſuo modo participatum 1.d.30.qu.1.lit. O.

16 Tertiò ad rectè intelligendum quid ſit illud eſse cognitum, quod Scotus tribuit creaturis ab æterno in mente divina, adeò Thomiſtis infenſum, & abominale, ſtatuendum eſt, omnes fateri debere, ut certum nedum in fide noſtra, ſed etiam in vera Philoſophia, divinum intellectum omnes creaturas poſſibiles cognoſcere ab æterno quoad earum poſſibilitatem ſcientia, quam dicúnt ſimplicis intelligentiæ, quare ſi ex cognitione divina res ab æterno cognitæ denominantur, planè ut inquit Suarez diſp. 31. Metaph. 31. ſect. 2. num. 2. eadem neceſſitate fatendum eſt hoc eſse convenire creaturis ab æterno, qua convenit ipſi Deo ſcire creaturas, quare ſicut prorſus irrationabile foret concedere oculum parietem videre, & deinde negare parietem eſse viſum, ità in propoſito mera dementia foret concedere Deum ab æterno ſcientia ſimplicis intelligentiæ cognoſcere creaturas poſſibiles, & negare iſtas habere eſse cognitum ab æterno in divina mente. Cùm igitur hoc ſolùm ſonet illud eſse cognitum, quod Scotus tribuit creaturis ab æterno, quodque appellat diminutum, ſecundum quid, & ab intellectu divino productum, ut illud diſtingueret ab eſse reale ſimpliciter, quod poſteà in tempore à voluntate divina accipiunt per veram, & phyſicam productionem, conſequenter omnes fateri tenentur eas ab æterno habuiſse in divina mente tale eſse cognitum, ſecundum quid, & diminutum, ut benè Vaſquez adnotavit 1. par. qu. 15. diſp. 70. num. 8. ubi etiam ſubdit Vvaldenſ. lib. 1. de antiq. fidei cap. 1. 2. & 3. tale eſse diminutum creaturis ab æterno concedere cum Scoto ex D. Auguſt. v. ſuper Geneſ. ad lit. c. 14. atque ideò fruſtra laborare Thomiſtas, ut contra Scotum probent res ab æterno non habuiſſe illud eſse diminutum, intelligentes illud eſse aliquid reale extrà cauſas exiſtens, vel ſaltem aliquod medium inter eſse reale, & rationis, quod Scotus nec quidem ſomniavit, ſiquidem per tale eſse cognitum, ac diminutum, quod tribuit creaturis ab æterno in mente divina, ſolùm intelligit illud eſse poſſibile creaturarum, ſecundum quod ab æterno obiiciatur intellectui divino virtutæ ſuæ intellectionis, ratione cujus dicuntur ab ipſo divino intellectu ſecundum quid produci, hoc eſt, repræſentari, ità Doctorem explicat, ac intelligit Vaſq. loc. c. & benè ad intentionem ejus.

17 Quartò ad majorem adhuc intelligentiam iſtius eſse cogniti, quod habent res ab æterno in divina mente, maximè notandum eſt, quod acutiſſimè Lichetus advertit 1. diſt. 36. & Vulpes citat. cum ipſo omnino diſtinguendum eſse illud eſse cognitum, quod creaturæ poſſibiles accipiunt formaliter in intellectu divino cognoſcente, ab illo eſse, quod attingitur per divinam cognitionem eis non repugnare, penes quod dicuntur eſse in potentia logica, ac etiam in potentia objectiva ipſius Dei, à quo realiter produci poſsunt; quamvis enim hoc eſse, quod eis cognoſcitur, non repugnare, & eſt terminus divinæ cognitionis, velut objectum ſecundarium ejus, ſi eſse reale potentiale, quod appellari ſolet ens reale nominaliter, ut latè explicabimus art. ſequenti; tamen illud eſse cognitum prius quod in creaturas poſſibiles derivatur ex terminatione divinæ cognitionis non eſt aliquod eſse reale, vel medium inter eſſe reale, & rationis, ut Thomiſtæ Scot. idioma non intelligentes comminiſcuntur, ſed eſt purum eſſe rationis,

qualis

qualis eſt eſſe viſum in pariete, & eſſe intellectum in objecto intellectui repræſentato, non quidem eſſe rationis formale, & fabricatum, ſed materiale, & derelictum, quemadmodum jam explicavimus diſp. 3. logicæ qu. 1. art. 1. concluſ. 2. in fine concluſionis. Hoc autem ex pleriſque locis ipſius Doctoris manifeſtè colligitur, quæ hic afferre juvabit, ut conſtet quam immeritò Thomiſtæ in hoc contra ipſum oblatrent; nam in 1. diſt. 8. qu. 5. §. *contra iſtam concluſionem in fine lit. N.* explicans hoc eſſe cognitum rerum ab æterno ſic loquitur, *intellectum eſſe reſpectu alicujus objecti non ponit illud eſſe aliquid in entitate reali aliud à primò objecto, quia eſſe cognitum ab intellectu divino non ponit illud eſſe in ſe, ſed in intellectu præſentialiter* & diſt. 13. qu. unic. §. *aliter ponitur*, ſic loquitur, *ens rationis tantum habet eſſe in intellectu, quia ens rationis non cauſatur ab objecto, niſi in quantum cognitum, & ut ſic non habet eſſe niſi in intellectu, quod eſt ens diminutum ex 7. Meth. nihil autem ſecundum quod ens diminutum eſt, eſt propria ratio entis veri*, ſed hoc expreſſius habet 1. diſtinct. 36. qu. unic. per totum, ubi ex profeſſo de hoc eſſe cognito loquitur, & in primis §. *contra iſtud obiicitur* ſub lit. E. ait eſſe cognitum creaturarum eſſe ejuſdem rationis cum eſſe exemplato, & repræſentato Homeri dum eſt in opinione, quod eſſe opinatum ſatis de ſe conſtat eſſe purum ens rationis. Deinde lit. F. ens prima ſui diviſione æquivoca dividit in ens in anima, & ens extrà animam ideſt reale, & rationis, ut ubi explicat, & illud eſſe in anima, ſub quo conſtituit eſſe cognitum creaturarum, ait omninò eſſe diverſum ab omni eſſe extra animam. Item lit. G. in reſp. ad 2. inquit, quod productio iſta creaturarum in eſſe cognito in eſſe alterius rationis ab omni eſſe ſimpliciter, & tale eſſe inquit eſſe omninò ejuſdem rationis cum eſſe Cæſaris repræſentato in ſtatua, ſi foret ſimpliciter annihilatus. Et ibidem paulopoſt, ut excluderet omnem dubitationem de iſto eſſe cognito, an eſſet aliquo modo eſſe reale, vel purum ens rationis ſubdit hæc verba, *& ſi velis quærere aliquod eſſe verum hujus objecti, ut ſic, nullum eſt quærere, niſi ſecundum quid, niſi dicatur, quod iſtud eſſe ſecundum quid reducitur ad aliquod eſſe ſimpliciter, quod eſt eſſe ipſius intellectionis, ſed iſtud eſſe ſimpliciter non eſt eſſe formaliter ejus quod dicitur eſſe ſecundum quid, ſed eſt ejus terminativè, vel principiativè*, ſcilicet tanquam cogniti in cognoſcente, quam doctrinam etiam docet in 4. d. 1. q. 1. lit. Q. Rurſus ſub lit. M. inquit hominem ab æterno ex quo habuit eſſe cognitum à Deo non magis habere eſſe, quam chimeram, ſed tam eſſe nihil, quam iſtam. Et tandem in 2. d. 1. q. 1. lit. H. eſſe cognitum creaturarum comparat Doctor illi eſſe, quod habent ſecundæ intentiones in intellectu noſtro, quod nulli dubium eſt eſſe ens rationis.

18 Quintò adhuc magis declarandum eſt, quo pacto dixerit Scotus creaturas ab æterno eſſe productas in eſſe cognito, ſecundum quid, & diminuto 1. diſt. 35. 36. & 39. & 2. diſt. 1. qu. 1. ex quol. 14. art. 2. & alibi ſæpè; & hoc ad excludendum calumnias Thomiſtarum, qui mentem Doctoris non aſſecuti, ut ait Vaſquez loc. cit. acerbius, quam par ſit, damnant hunc loquendi modum, unde Cajet. par. 1. qu. 3. art. 3. hanc productionem creaturarum in eſſe cognito vocat chimericam, & periculoſam; ait itaque Doctor 1. diſt. 36. qu. unic. §. *concedo concluſionem iſtarum*, non tantùm divino intellectui convenire, cùm res intelligit, & cognoſcit, in eſſe quodam cognito, & intellecto producere, ſed hoc ei commune eſſe cum intellectu creato, qui etiam ſuo modo cum objecta intelligit, dicitur ea in eſſe quodam cognito, & intentionali producere; ſicut enim ait Doctor, quia eſſe album non eſt, niſi eſſe qualitativum, ideò producere in eſſe albo, non eſt producere in eſſe ſubſtantiæ, vel ſimpliciter, ſed tantùm in iſto eſſe qualitativo, quia productio à termino, ſeu forma producta denominatur, juxta eſse ſimpliciter, vel ſecundùm quid quod ipſa tribuit; ita in propoſito cum denominatio cogniti, & intellecti objecto, cui advenit, non tribuat eſse aliquod ſimpliciter, & extra animam, ſed tantùm ſecundùm quid, & in anima, ac intentionales, conſequenter talis productio rerum in eſſe cognito ab intellectu divino ab æterno non eſt, niſi productio in eſse ſecundum, quid, ac diminuto. Cæterum advertit Doctor ibidem hoc verſari diſcrimen inter divinum intellectum, & creatum quoad productionem rerum in eſse cognito, quod cum intellectus creatus res intelligit, non præſtat eis per talem intellectionem primum omninò earum eſse, quia in proprio eſſe ſupponuntur ejus intellectioni, quia reſpectu intellectus creati res ſunt prius intelligibiles, quam intellectæ, at intellectus divinus cùm res intelligit producit eas in primo eſſe intelligibili, vel intellecto, res enim nequeunt habere eſse intelligibile proprium, & formale priuſquam ab intellectu divino intelligantur, ſed tantùm virtuale in divina eſsentia; cujus ratio eſt, ut dicitur in tractatu de ſcientia Dei, eſsentia divina, ut prior intellectione præciſè ſecundùm rationem eſsentiæ non eſt exemplar actuale, & formale creaturarum, nec in ea veluti in ſpeculo res ipſæ relucent, ſed tantùm virtuale, & eminentiale, ut declarat Baſſolius 1. diſt. 36. q. 1. art. 2. undè ante actum divini intellectus creatura nullum eſse formale proprium habet in Deo nec cognitum, nec poſſibile, nec intelligibile, licet hæc quaſi virtualiter habeat in divina eſsentia, ut diſertè Doctor ipſe docet 2. d. 1. q. 1. §. *ſequitur ſecundum inſtans naturæ*, ubi proindè comparat productionem hanc creaturam in eſse cognito effectioni ſecundarum intentionum in intellectu noſtro, in quo non dicuntur habere prius eſse intelligibile, quam intellectum. Hinc deducitur, quod eſſe cognitum ab intellectu noſtro rebus tributum, non eſt primum omnino earum eſſe (niſi in entibus rationis, ac ſecundis intentionibus) ſed ſecundarium, ſed eſse cognitum, quod eis tribuitur ab intellectu divino eſt primum omninò earum eſse, ante quod nullum eſt prius, per quod res formaliter eſſe dicantur; & hæc eſt ratio, cur eas dicatur divinus intellectus potius producere in eſse cognito, quam intellectus creatus, non quia ex vi intellectionis divinæ res ab æterno accipiant aliquod eſse reale ſimpliciter, vel diminutum medium inter eſse reale, & rationis, ut Thomiſtæ perperam intellexerunt, ſed quia primum eſse formale, quod habent, eſt hoc eſse cognitum, & diminutum; per quod ruunt omnia argumenta à Nominalibus congeſta præſertim à Rubion. 1. d. 43. contra hanc productionem in eſse cognito.

19 Hinc tandem reſolvi poteſt illud quæſitum, quod hìc proponi ſolet, an hoc eſse cognitum poſitum à Scoto dicatur tale per extrinſecam, vel potius per intrinſecam denominationem; volunt enim Scotiſtæ quamplures creaturis convenire per extrinſecam dumtaxat denominationem, & ita loqui, ac ſupponere videtur Vulpes loc. cit. contra quos acriter agit Nolan. cit. qu. 13. ubi contendit eis convenire per denominationem intrinſecam; ſed eſt ferè contentio de nomine, nam certum eſt ex una parte, eſse cognitum divinum non convenire rebus per denominationem adeò extrinſecam, ſicut eis convenire eſse cognitum per intellectum creatum, quia cum eſse cognitum à noſtro intellectu rebus tributum non ſit primum earum eſse, ſed ſecundarium, ut dicebamus, ſequitur eſse illis omninò extrinſecum, & adventitium, & meram denominationem extrinſecam dumtaxat in illis ponere, & è contra cum eſse cognitum à divino intellectu rebus tributum ſit omninò primum earum eſse formale, ante quod nullum eſt prius, per quod res formaliter eſse dicantur, ſequitur eſse illis aliquo pacto intrinſecum, quatenus eſt id, quo primò, & formaliter habent eſse, licet diminutum, & ſecundùm quid, ut optimè ad notavit Rada loc. cit. notab. 4. undè ſicut hac ratione eſse quod noſter intellectus ſecundis tribuit intentionibus, non eſt eis extrinſecum, nec ſis omninò convenit per extrinſecam denominationem, quæ rem ſupponere ſolet, cui advenit, in proprio eſse, ſed eſt eis intrinſecum, & formale, licet ſecundum quid, ac diminutum, eſt tamen extrinſecum primis intentionibus; ita eſse cognitum, in quo producuntur creaturæ à Deo, eſt intrinſecum proprium, & formale ipſis creaturis, licet diminutum, & ſecundùm quid. Sed ex alia parte certum quoque eſse debet, eſse illud cognitum rebus tributum ab intellectu divino non eſse ita intrinſecum, ut ponat aliquid in creaturis, ratione cujus dici queant eſse in ſeipſis abſolutè loquendo, quemadmodum velle videtur Molan. loc. cit. quia concedi nequit in rigore loquendo, quod res in eſſe cognito ſit in ſeipſa abſolutè, quia cum illud eſſe ſit omninò diminutum, & ſecundum quid nullo modò concedi debet abſolutè per ipſum in ſeipſa eſſe, ut etiam notavit Rada cit. concl. 4. ſed tantùm in mente divina, ut cognitum in cognoſcente.

20 Sextò tandem, ut pateat qua ratione Doctor 1. diſt. 36. vocet hoc eſse cognitum creaturarum eſſe diminutum, & eſſe rationis abſolutum, notandum ex eodem ibidem ſub littera E. duplicem eſſe determinationem, unam diminuentem, alteram prorſus diſtrahentem, prima dicitur, quæ non tollit omnimodam ſignificationem termini, cui additur, minuit tamen majorem, & principaliorem partem ejus, ut cum dicimus aliquem eſſe album ſecundum dentes, ly *ſecundum dentes* dicitur determinatio diminuens, quia non aufert omnimodam albedinis ſignificationem, ſed minuit, at determinatio diſtrahens dicitur, quæ tollit omnimodam ſignificationem termini cui additur, & oppoſitum ejus inducit, diſtrahere namque eſt propriam termini ſignificationem tollere, & oppoſitam inducere, ut cum dicitur homo mortuus, ly *mortuus* eſt determinatio diſtrahens, quia non ſolùm tollit proprium hominis ſignificatum, ſed etiam oppoſitum inducit, ſcilicet humanitatis privationem. Itaque in propoſito eſſe cognitum creaturarum, quod habent ab æterno in mente divina vocat Doctor ſecundùm quid, & diminutum, quia ly *cognitum* eſtò non ſit determinatio diſtrahens, quia non tollit ſignificationem creaturæ, nec oppoſitum inducit, ſcilicet privationem omnimodam poſſibilitatis; eſt nihilominus determinatio diminuens, quia minuit eſſe creaturarum, & conſtituit illud in eſſe ſecundum quid, & diminuto. Quare autem hoc eſſe cognitum appellet Doctor eſſe rationis abſolutum, quod reſpectum rationis fundat ad divinam cognitionem, veluti per eam ſecundum quid productum, pendet ex dictis diſputatione tertia logicæ quæſtione ſeptima ubi docuimus ens rationis dividi in abſolutum, & reſpectivum ad inſtar entis realis, ad modum cujus & concipitur, & dividitur; abſolutum nempe eſt, quod concipitur, vel concipi poteſt ad modum entis ad ſe, reſpectivum verò quod concipitur per modum entis ad aliud, ſicut ſunt omnes ſecundæ intentiones; cum igitur eſſe cognitum creaturarum poſſit concipi per modum fundamenti reſpectum rationis fundantis ad divinam cognitionem, ſeu divinum intellectum, veluti ad cauſam producentem ſecundum quid, hac ratione optimè appellatur ens rationis abſolutum, nam propriè munus abſoluti eſt fundare reſpectum. Addo Scotum in illa quæſtione per illud eſse abſolutum creaturarum ab æterno ſæpius intelligere eſse poſſibile logicum, quia poſſibilitas logica, ut diſtinguitur à poſſibilitate objectiva, quæ præciſè attenditur penes ordinem ad divinam omnipotentiam, ſolet dici poſſibilitas abſoluta ut ſeq. ar. conſtabit, per illud ergo eſse abſolutum intelligit eſse poſſibile logicum, quod propriè conſtituit fundamentum relationis

ad

ad ipſum Deum cognoſcentem; vocat autem illud eſſe rationis, non quidem præciſè, & nudè conſideratum, quia ſic eſt ens reale potentiale, ut videbimus art. ſeq. ſed ut cognitum reduplicativè; ut enim ſubſtat illi determinationi diminuenti dicitur eſſe rationis, quemadmodum lapis, ut cognitus, dicitur in mente noſtra habere tantùm eſſe rationis, & objectivum.

Ex hactenus dictis facilè dilui poſſunt quæcunque objecta ſolent conglomerare Thomiſtæ contra hoc eſſe cognitum creaturarum; cùm enim probant eſſe medium inter eſſe reale, & rationis; quia vel id eſſe cognitum eſt ens reale, vel rationis, non primum, ut Scotus ipſe concedit, neque ſecundum, quia id etiam convenit chimæris, ergo eſt quid medium inter utrumque. Deinde quia creaturæ ab æterno cognitæ à Deo ſunt verè effectibiles, atque creabiles, ergo non ſunt pura entia rationis, alioquin etiam chimæræ forent producibiles, cum ergo ex alia parte non ſint entia realia ſimpliciter habebunt eſſe medium inter eſſe reale, & rationis. Demum hoc eſſe cognitum, quod habent creaturæ ab æterno non eſt eſſe ſimpliciter reale, ut de ſe patet, neque eſſe ſimpliciter rationis, cum non habeant repugnantiam; eſt autem aliquod eſſe conveniens cum eſſe rationis in hoc, quod non ſit eſſe reale ſimpliciter, & cum eſſe reale ſimpliciter in hoc, quod non repugnet ipſi exiſtere; eſt magis perfectum, quam eſſe rationis propter non repugnantiam, & minus perfectum, quam eſſe ſimpliciter, ergo eſt medium inter eſſe rationis, & ſimpliciter.

21 Reſpond. Thomiſtas quoque teneri ad ſolutionem difficultatis propoſitæ, quia & ipſi fateri tenentur Deum cognoſcere ab æterno creaturas poſſibiles, quod idem eſt ac eas eſſe à Deo cognitas in ſua poſſibilitate per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, cumque cognoſcantur à Deo, ut poſſibiles, ac producibiles, non erunt pura entia rationis, quia hæc non ſunt producibilia ad extra, at neque ſunt entia ſimpliciter realia, ut ipſi ultrò concedunt, erunt ergo quid medium inter eſſe reale, & rationis; quare dicendum eſt aliud eſſe loqui de creaturis ab æterno cognitis, aliud de eſſe poſſibili; quod à divino intellectu noſcitur eis non repugnare, & aliud tandem de ſimplici denominatione cogniti, quam ſuſcipiunt ex eo, quod terminant divinam cognitionem, nam hoc eſſe ſimplicis denominationis eſt purum eſſe rationis, ut diximus eſſe verò poſſibile creaturarum quod à divina cognitione attingitur, eſt eſſe reale potentiale, ſeu nominaliter ut dicemus artic. ſequent. creatura tandem ſi præciſè accipitur ſecundum illud eſſe poſſibile eſt ens reale potentiale, ſi verò reduplicativè, ut ſubſtat denominationi cogniti eſt ens rationis; & ſic creaturæ ipſæ hac ratione partium entia realia, partim entia rationis dici poſſunt, entia quidem realia ſecundum illud eſſe, quod à divino intellectu noſcitur eis non repugnare; entia verò rationis, prout ſecundùm illud eſſe ſubſtant denominationi cogniti, quia ſic conſiderantur ſolum, ut habent eſſe objectivum in divina mente; at illud eſſe cognitum pro ſimplici denominatione acceptum eſt omninò eſſe rationis, undè inconſultò confundnnt. Thomiſtæ hoc eſſe cognitum, cùm ipſis creaturis cognitis, ut illud oſtendant eſſe ens partim reale, partim rationis. Quod ſi præciſè ſermo fiat de eſſe poſſibili creaturarum, ut procedere videtur ultima confirmatio, hoc abſolutè, & in rigore loquendo eſt ens reale, quia per hoc eſſe ſecernitur creatura ab æterno ab entibus rationis, & chimæris, attamen dici quoque poſſet quodammodo medium inter ens reale, & rationis ſi per eſſe reale intelligatur eſſe realis exiſtentiæ, ſic enim utique mediat inter ens rationis, & ens reale verbaliter ſumptum, ideſt exiſtens, verum quia ſimpliciter, & abſolutè loquendo nomine entis realis non ſolùm intelligendum venit, quod eſt exiſtens rerum natura extra cauſas, ut confirmatio illa ſupponere videtur, ſed etiam id cui non repugnat eſſe ſic in rerum natura, hinc eſt quod ſimpliciter, & abſolutè loquendo non debet dici medium inter ens reale, & rationis, ſed potius eſſe reale, ut videbimus art. ſeq.

22 Secundò obiicies cum Herrera probando, quòd hoc eſſe cognitum ſit ſaltem medium per indifferentiam inter ens reale, & rationis, quia tam uni, quàm alteri convenire poteſt, dum ab intellectu concipiuntur, tunc enim utrumque habet eſſe cognitum in intellectu, ergo hoc eſſe cognitum nec eſt ens reale formaliter, nec rationis, ſed quid medium per differentiam, & utique commune. Conf. quia in plus ſe habet, quàm eſſe reale, & rationis, convenit enim etiam chimæris, & inpoſſibilibus, quæ æquè habent eſſe cognitum in Deo, ac ipſæ creaturæ poſſibiles. Demum minorem habet entitatem, quàm ens reale, ut ſatis de ſe conſtat, & majorem ente rationis; cum enim concipitur ab intellectu per intelligentiam reflexam, recipit eſſe minus eo, quod hebet in ſe, nam res accepta inquantum cognita ſemper ab eſſe proprio diminuitur, hoc autem eſt eſſe formale rationis.

Reſpond. ſuppoſita diſtinctione data in logica de ente rationis materiali, & formali, ſeu fabricato, & derelicto, negando eſſe cognitum præciſè acceptum pro denominatione cogniti à potentia cognoſcente in objectum derivata eſſe quid commune ad ens reale, & ens rationis, ut comprehendit tam ens rationis formale, quàm materiale, quia continetur ſub ente rationis ſic accepto. Ad Conf. pariter reſpondetur falſum eſſe aſſumptum, quia eſſe cognitum pro ſimplici denominatione acceptum continetur ſub ente rationis in ea generalitate accepto, quatenus ſub ſe comprendit tam ens rationis formale, quàm materiale. Ad ultimum negatur aſſumptum quoad 2. partem cum ſua probatione, quia cum eſſe cognitum in objecto concipitur per intelligentiam reflexam accipit majus eſſe intra latitudinem entis rationis, quia ubi prius erat ens rationis materiale dumtaxat, & derelictum, acquirit per intelligentiam reflexam formale eſſe rationis; cum autem dicebatur rem inquantum cognitam ſemper ab eſſe proprio diminui, vel hoc dumtaxat de entibus realibus intelligi debet, vel ſi hoc quoque ad entia rationis extendere placet, id debet intelligi intra ſolam latitudinem entis rationis, undè ſolum ſequitur eſſe cognitum eſſe minus entis rationis ſpecificè ſumpto ſcilicet pro ente formali rationis, non autem genericè, prout, ſcilicet comprehendit tamen materiale, quam formale; pro quorum recta intelligentia recurras ad diſp. de ente rationis in Logica.

23 Tertiò arguitur ex Cajet. Bannes, Zumel, & aliis Thomiſtis par. 1. quæſt. 14. quia argumenta ſumpſerunt à Nominalibus 1. diſt. 43. productio creaturarum in eſſe cognito ab æterno eſt chimærica, & periculoſa, quia ſequitur ex ea Deum eſſe non poſſe abſque illo eſſe cognito, & diminto, quod dicere ſcandaloſum eſt. Tum 2. quia tunc res eſſent ab æterno creatæ, nam hoc eſſe diminutum eſſet ens participatum, & omne tale eſt à Deo creatum. Tum 3. quia creaturæ in illo eſſe intelligibili forent in ſeipſis, ſed non eſſent creator, ergo creaturæ. Tum 4. eſſe cognitum, & repræſentatum non ponit aliquid in re cognita præter ſolam extrinſecam denominationem; ergo eſſe cognitum in creaturis nil ponit præter extrinſecam denominationem à divina cognitione deſumptam. Dum 5. quia ſi Angelus cognoſceret modo rem aliquam poſſibilem, vel impoſſibilem, per hoc quod cognoſceret eam, non produceret illam extrà ſe in aliquo eſſe intelligibili, ac diminuto, ergo ſi Deus intelligit aliquid abſque actu voluntatis quo velit: illud eſſe, nihil extra ſe producit. Tum 6. quia hinc ſequeretur, Deum naturali neceſſitate, & non liberè producere extrà ſe creaturas in tali eſſe cognito, & diminuto. Tum 7. cum Deus producit creaturas in eſſe cognito, vel eas producit intelligens, vel non, ſi primum ergo fruſtrà ponitur hæc nova productio in eſſe cognito, quia antea erant cognitæ, ſi ſecundum ergo merè naturaliter eas producit, velut ignis ignem. Tum 8. vel eas producit mediantibus ideis, vel ſine illis, non ſecundum, quia nil Deus extrà ſe producit, niſi mediis ideis, ſed neque primum, quia ideæ non præcedunt niſi productionem creaturarum in eſſe reali. Tum tandem, quia creaturæ in tali eſſe diminuto productæ eſſent æternæ, & poſteà quando producuntur in tempore non fierent ex nihilo, ſed ex tali eſſe cognito, ac diminuto.

24 Reſp. hæc, & ſimilia argumenta Thomiſtis congeſta procedere ex falſa ſententiæ Scoti intelligentia; ſicut ergo nec periculoſum, nec ſcandaloſum eſt, imò prorſus neceſſarium aſſerere, quod Deus ſcientia ſimplicis intelligentiæ cognoſcat creaturas poſſibiles, ità nec ponere iſtas eſſe intellectui divino ab æterno objectivè præſentes, hoc enim, & non aliud vult innuere Doctor per illam productionem rerum in eſſe cognito in divina mente, quia apud Scotum res intelligere eſt formaliter eas in eſſe cognito producere. Et ſicut abſurdum non eſt apud Thomiſtas Deum ab æterno eſſe non poſſe ſine reſpectibus imitabilitatis, & participabilitatis ad creaturas, per quos divina eſſentia conſtituitur in ratione ideæ, ita apud Scotum inconveniens non eſt ſine eſſe cognito creaturarum eſſe non poſſe, tum quia hoc non eſt eſſe aliquod creaturarum in ſeipſis, ſed tantùm in divina mente; tum quia ut notat Doctor quol. 8. S. propriè loquendo hoc eſſe nec præexigitur, nec coexigitur ad eſſe Dei, ſed potius ad ejus ſummam perfectionem neceſſariò ſequitur, virtute cujus res omnes poſſibiles neceſſariò intelligens dicitur conſequenter eas producere in eſſe cognito, quod nullam arguit dependentiam Dei à creaturis in ſuo eſſe, ſed potius è contra. Ad 2. negatur conſeq. quia creatio terminatur ad verùm eſſe ſimpliciter, non autem ad eſſe ſecundùm quid, & diminutum, quale dumtaxat eſt eſſe creaturarum ab æterno, quod proindè nequit etiam partcipatum dici, niſi ſecundum quid. Ad 3. negatur, creaturas in eſſe cognito propriè dici poſſe eſſe in ſeipſis, quaſi res reales habentes eſſe eſſentiæ, vel exiſtentiæ extra Deum, ſed ſunt objectivè tantùm in divino intellectu ſecundum eſſe reale, quod novit eis non repugnare, & ideò nec ſunt creator, nec creaturæ, quia hæc ſoli enti reali competunt. Ad 4. ſatis conſtat ex dictis num. 19. Ad 5. etiam conſtat ex dictis num. 18. quale interveniat diſcrimen inter productionem rerum in eſſe cognito factam ab intellectu divino, & ab intellectu creato, & quomodo Deus producendo res in eſſe cognito non propriè dicatur illas ponere extrà ſeipſum, quia nullum eſſe reale actuale illis confert per talem productionem. Ad 6. concedit Doctor conſequentiam ſine ulla abſurditate 1. diſtinct. 8. quæſt. 5. litter. N. ubi ait, quod non ſe habet divinus intellectus ad intelligibilia alia à ſe, ſicut voluntas ad alia volibilia, quia ille intellectus poteſt eſſe neceſſariò omnium intelligibilium, quatenus ſunt ſibi præſentia; productivus in eſſe cognito, quia per hoc non ponitur aliud à Deo formaliter neceſſarium in eſſe reali, voluntas autem non poteſt eſſe neceſſariò aliquorum aliorum volibilium, niſi illa eſſent aliquando neceſſaria in aliquo eſſe reali alio ab eſſe divino; ita Doctor, quod intelligendum eſt de voluntate efficaci, non autem ſimplicis complacentiæ, nam loquendo de tali amore nullum foret abſurdum concedere, quod neceſſariò diligat creaturas in eſſe cognito, ac earum poſſibilitatem, nam paſſim hoc admittunt omnes Theologi, ſaltem neceſſitate libertatem ſpecificationis excludente, ſi non exercitii.

25 Ad 7. quod eſt argumentum ab ipſo Doctore confectum contra Henricum 1. d. 36. litt. B. dico minimè cogitandum eſſe in produ-

ctione

ctione rerum in eſſe cognito ab intellectu divino duos quaſi actus diſtinctos intervenire, ut Adverſarii imaginantur, alterum producendi, alterum intelligendi creaturas, nec proindè divinum intellectum prius producere, quam intelligere, vel è contrà, ſed potius eſt unus, & idem actus formaliſſimus, quo verè intelligendo, ſecundum quid producit, & ſecundum quid producendo, verè intelligit, nam eas intelligere eſt formaliter producere in eſſe cognito, & è converſo. Ad 8. cùm idea ſit ratio in mente divina, ſecundum quam aliquid eſt formabile ad extra, ut Doctor docet 1. d. 35. ex Aug. & eſſe cognitum, ut ſic, nec ſit formatum, nec ſit formabile ad extrà, conſequenter in ſui productione nulla indiget idea, ſed potius eſt ipſamet idea creaturæ poſſibilis ad extrà, & cum dicitur, Deum, nihil ad extrà producere ſine ideis, verum eſt in eſſe realis exiſtentiæ, præterquamquod, ut ſæpè dictum eſt, per productionem rerum in eſſe cognito nihil propriè loquendo extrà ſe ponit, quia per eam nullum eſſe reale actuale illis confert. Ad ult. creaturæ in illo ſtatu, ſcilicet, in eſſe cognito dicuntur tantùm æternæ ſecundum quid, & in eſſe objectivo, quod nullum eſt inconveniens, alioquin in eſſe realis eſſentiæ, & exiſtentiæ ſunt ſimpliciter contingentes, & quamvis autem hoc eſſe cognitum præcedat in æternitate, falſum tamen eſt creaturam ex ipſo produci in eſſe reali, tanquam ex aliquo poſitivo, ſed potius ex eo producitur tanquam ex exemplari, ad quod aſpiciens ſupremus opifex dicitur creaturam extra producere in eſſe reali, ut docet Doctor 2. d. 1. qu. 1.

Poſtremò hìc nota, quod Meuriſſe loco citato advertit, tantùm abeſſe, ut Scotus hanc opinionem teneat, quam ei impingunt Thomiſtæ, ut potius ipſi in eam incidere cogantur, ſi conſequenter loqui volunt ad ſua principia de diſtinctione reali exiſtentiæ ab eſſentia, & quod eſſentiæ rerum ſecundum eſſe reale eſſentiæ ſunt æternæ, ex hoc enim præſertim deducunt diſtinctionem realem exiſtentiæ ab eſſentia, quia res ſecundùm eſſe eſſentiæ ſunt æternæ, non autem ſecundum eſſe exiſtentiæ, ut infrà videbimus in proprio quæſito; ergo potius ad eorum principia ſequitur iſta opinio, quam ex principiis Doctoris ſubtilis, qui ſemper conſtantiſſimè negavit realem diſtinctionem exiſtentiæ ab eſſentia.

ARTICULUS III.

Eſſentia rerum, ut ab exiſtentia præſcindit, in ſola reali poſſibilitate conſiſtit; ubi explicatur quid ſit, & undè oriatur eſſe poſſibile rerum.

26 Concluſio hujus articuli communis eſt tam apud Veteres, quam apud Recentiores, & ſequitur manifeſtè ex determinatis in præcedentibus articulis; ſi enim creaturæ ab æterno non habent aliquod eſſe reale actuale eſſentiæ ut aſſerebat prima opinio à quæſtionis initio citata, nec aliquod eſſe diminutum medium inter eſſe reale, & eſſe rationis, ut ajebat ſecunda opinio citata ibidem, & tandem aliud eſſe actuale ab æterno non habent, niſi purum eſſe cognitum, & objectivum, quod eſt eſſe rationis in eas derivatum ab intellectu divino, dum ſcientia ſimplicis intelligentiæ eas attingit ſecundùm illud eſſe, quod novit ex earum natura illis non repugnare, ut dictum eſt articul. præced. planè, inquam, ex hoc ſequitur nil remanere, per quod poſſit explicari rerum eſſentia ab æterno, ut ab exiſtentia præſcindit, niſi ſola realis poſſibilitas, per quam præciſæ creaturæ ab æterno diſtinguuntur à chimæris, & aliis impoſſibilibus. Tres tamen arduæ difficultates occurrunt circa rectam hujus concluſionis intelligentiam. Prima eſt, quo pacto ſit explicanda hæc rerum poſſibilitas; ſecunda an habeat cauſas, & quæ ſint; tertia an ſit in tali gradu realis, ut eſſentia rei poſſibilis ſecluſa exiſtentia poſſit dici verè ens reale.

27 Circa primam difficultatem Hurtad. diſp. 8. Met. ſect. 1. explicat poſſibilitatem rerum per denominationem poſſibilis ſumptam à divina omnipotentia, quæ eo ipſo quod aliquem effectum producere poteſt, illum poſſibilem denominat, quæ videtur fuiſſe ſententia Henrici quol. 6. qu. 3. & Gabriel. 1. d. 43. qu. 2. & Canonici 2. Phyſ. qu. 1. art. 2. Quem dicendi modum ſic abſolutè prolatum rejicit Doctor pluribus in locis, & in primis 1. d. 36. ad 2. princ. quia circumſcripta omnipotentia activa in rerum natura, adhuc multa dicerentur poſſibilia potentia logica, ideſt, multa non repugnarent in rerum natura, ut quod homo ſit animal rationale, equus irrationalis, &c. cùm hæc prædicata adinvicem non repugnent; ac etiam alia quamplura eſſent impoſſibilia, ut homo irrationalis, equus rationalis, quia tales enunciationes ſunt implicatoriæ, ergo res non habent, ut dicantur poſſibiles, vel impoſſibiles logicè per reſpectum ad divinam omnipotentiam, ſed potius ex ſuis rationibus formalibus. Deinde arguit Doctor 1. d. 43. nihil eſt ſimpliciter impoſſibile, niſi quia ſimpliciter repugnat ſibi eſſe, cui autem repugnat eſſe, repugnat ei ex ſe primò, & non propter reſpectum aliquem affirmativum, vel negativum ejus ad aliquid aliud, repugnantia enim quæcunque extremorum eſt ex ratione ſua formali, & per ſe eſſentiali circumſcripto quocunque alio reſpectu utriuſque extremi poſitivo, vel negativo ad quocunque aliud, ſicut album, & nigrum per ſe ex ſuis rationibus formalibus contrariantur, & habent repugnantiam formalem circumſcribendo per impoſſibile omnem reſpectum ad quodcunque aliud; illud igitur eſt ſimpliciter impoſſibile, cui per ſe repugnat eſſe, & quod ex ſe primò eſt tale, quod ſibi omninò repugnat eſſe, & non propter aliquem reſpectum ad divinam omnipotentiam affirmativum, vel negativum, immò ſibi repugnaret eſſe, ſi per impoſſibile Deus non eſſet. Conf. quia ſi chimæra eſt impoſſibilis, ſanè ex parte divinæ omnipotentiæ talis impoſſibilitas attendi nequit, quia divina omnipotentia, quantum ex ſe eſt virtus infinita, ac proinde æquè valens ad producendum hominem, ac chimæram quantum eſt ex parte ſui; defectus ergo procedit ex parte chimæræ, quatenus in ſe aliquam habet repugnantiam ad produci, quam non habet homo, atque ideò hic dicitur poſſibilis, illa impoſſibilis, ergo talis poſſibilitas, vel impoſſibilitas logica non eſt mera denominatio extrinſeca ex omnipotentia Dei deſumenda, ſed ex rationibus formalibus hominis, & chimæræ.

28 Fortè dices hoc probare dumtaxat impoſſibilitatem rerum utique ex parte divinæ omnipotentiæ attendi non poſſe, quia hoc in ea imperfectionem argueret, benè tamen attendi poſſe poſſibilitatem, quia hæc nulla infert imperfectionem, immò magis maximam perfectionem in divina omnipotentia. Contra hoc inſtat Doctor cit. 1. d. 43. quia in cauſis præciſis ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, ita negatio eſt cauſa negationis ex 1. poſt. tex. com. 30. ubi ait Ariſtot. quod ſi habere pulmonem eſt cauſa reſpirandi, non habere pulmonem eſt cauſa non reſpirandi; ergo ſi potentia activa, quæ eſt omnipotentia in Deo, eſt præciſa ratio poſſibilitatis in creatura, negatio potentiæ activæ in Deo erit cauſa negationis poſſibilitatis in creatura. Tum quia ſicut iſta propoſitio falſa eſt, quia Deus chimæram producere nequit, ideò chimæra repugnat, nam potius oppoſita eſt vera, ideò Deus chimæram producere nequit, quia chimæra eſt in ſe repugnans, ſic à pari iſta propoſitio erit falſa quia Deus poteſt producere hominem, homo non repugnat, & potius oppoſita erit vera; quia homo non eſt in ſe repugnans, ideò poteſt à Deo produci, ergo nedum impoſſibilitas, ſed etiam poſſibilitas ex rationibus formalibus rerum attendenda erit, & non ex parte divinæ omnipotentiæ. Tandem novit Deus aliquam rationem in lapide, ratione cujus ſit poſſibilis, & poſſit habere denominationem poſſibilis à divina omnipotentia, quam non cognoſcit in chimæra; ergo aliquam repugnantiam habet in ſe chimæra, quam non habet lapis, ratione cujus dicitur impoſſibilis, & aliquam non repugnantiam habet lapis, ob quam poſſibilis dicitur, quę non reperitur in chimæra, independenter ab omnipotentia divina.

29 Itaque dicendum eſt aliquid poſſe dici poſſibile dupliciter, vel logicè, vel etiam objectivè, non enim idem ſunt præſertim apud Scotum, & Ariſtot. potentia logica, & objectiva, ut ſuperius ſuo loco diximus diſput. 6. qu. 2. nam logica potentia, ut explicat Doctor 1. d. 7. qu. un. §. *ad quæſtionem* dicit modum compoſitionis factę ab intellectu, & iſta notat non repugnantiam extremorum, de qua ait Philoſophus 5. Met. cap. de potentia, *illud eſt poſſibile, cujus contrarium non eſt de neceſſitate verum*, unde ſubdit Doctor, quod ſi ante mundi creationem mundus non ſolum non fuiſſet, ſed nec etiam per impoſſibile Deus, fuiſſet tamen aliquis intellectus, tunc ante mundi creationem hanc componens propoſitionem, mundus poterit eſſe, mundus eſſet poſſibilis potentia logica, quia termini non repugnarent. Potentia verò objectiva, ut Scot. idem docet 2. d. 12. qu. 1. §. *eſt igitur videndum*, eſt illa, per quam aliquid dicitur poſſibile; ut terminus potentiæ activæ agentis, unde hoc modo dicitur res eſſe in potentia, quando non eſt, niſi in virtute productiva ſuæ cauſæ, quo pacto roſa in hyeme dicitur eſſe in potentia objectiva, albedo enim ait Doctor, eſt in potentia objectiva, quando non eſt, quæ tamen ſecundum quid eſt, quia eſt in virtute cauſæ, vel cauſarum ſuarum. Ex quo fit nec potentiam logicam, nec objectivam aliquid in re ponere ejus, quod eſt ſic in potentia, nec aliquid reale in rebus ipſis præſeferre, quia una attenditur penes ordinem ad intellectum connectentem inter ſe extrema non repugnantia, ut quod homo ſit animal rationale, altera vero penes ordinem ad potentiam agentis productivam. Ex quo rurſus ſequitur potentiam objectivam ſupponere logicam, veluti fundamentum ejus, adeò quod res prius dicitur poſſibilis logicè, quam objectivè, ſi enim aliquid in ſe implicaret ſanè terminus potentiæ agentis eſſe non poſſet, ut Doctor ſignificat 1. deciſione 36. M. ubi ait, quod poſſibilitatem logicam conſequitur poſſibilitas objectiva, & hoc ſuppoſita omnipotentia Dei, quæ reſpicit omne poſſibile aliud à ſe.

30 Ut ergo propoſitæ difficultati reſpondeamus, dicendum eſt, aliud eſſe loqui de poſſibilitate rerum logica, aliud de objectiva, nam ſi de iſta ſit ſermo, verum eſt, quod relata aſſerebat ſententia res dici poſſibiles à divina omnipotentia, poſſibiles, inquam, extrinſecè, & objectivè, ut conſtat ex allata poſſibilitatis objectivæ explicatione, ſiquidem rem eſſe in potentiam objectiva eſt objici virtuti alicujus agentis eam producere valentis, ſed prima omnium potentia activa eſt divina omnipotentia, ergo prima poſſibilitas objectiva rerum à divina omnipotentia auſpicanda eſt, adeòut ſi per impoſſibile iſta in Deo non eſſet, non amplius res dicerentur objectivè poſſibiles, ſed impoſſibiles. Conf. quia hoc univerſaliter contingit in quocumque effectu ad ſuam cauſam comparato, ex hoc enim quod cauſa dicitur potens ſuum effectum producere, ſtatim in effectu reſultat denominatio quædam extrinſeca producibilis à tali cauſa, ergo pariter idem dicendum eſt de effectibus omnibus creatis reſpectu divinæ omnipotentiæ. At loquendo de poſſibilitate logica, quam Recentiores intrinſecam appellant, falſum eſt hanc denominationem ſumi ab omnipotentia divina, potius enim deſumenda eſt ex rationibus formalibus ipſarum rerum poſſibi-

lium

lium, ut evidenter oſtendunt rationes factæ contra relatam opinionem, & probat Doctor cit. d. 36. M. veluti à priori, quicquid enim repugnat alicui formaliter, ex ſe repugnat ei, & quod non repugnat formaliter, ex ſe non repugnat, nec eſt hoc fingendum, quod homini non repugnat, quia eſt ens in potentia, & chimeræ repugnat, quia non eſt ens in potentia, immò magis è converſo, quia homini non repugnat, ideò poſſibile eſt potentia logica, & quia chimeræ repugnat, ideò eſt impoſſibile impoſſiblitate oppoſita; unde tandem concludit, quod prima omninò ratio, & non reducibilis ad aliam, quare homini non repugnet eſſe, eſt, quia homo formaliter eſt homo, & hoc ſive in ſe realiter, ſive in intellectu conceptibiliter, & prima ratio quare chimeræ repugnet eſſe, eſt chimera inquantum chimæra; quem dicendi modum præter omnes Scotiſtas amplectuntur paſſim Recentiores, & præſertim Ariag. diſp. 2. Metaph. ſect. 1. Metaph. ſect. 1. ſubſect. 1. & Ovvied. controv. 2. Metaph. punct. 1.

Sed objicies, non poſſunt concipi creaturæ poſſibiles priuſquam Deus concipiatur eas producere poſſe, ergo illa non repugnantia rerum, ſeu earum intrinſeca poſſibilitas non antevertit omnipotentiam Dei, probatur aſſumptum, quia aptitudo creaturæ ad exiſtendum non eſt niſi ad exiſtendum cum dependentia ab alio, alioquin creatura non eſſet. Conf. quia creaturæ poſſibiles, ut ſic, dicunt ordinem eſſentialem ad Deum, ergo nequeunt eſſe poſſibiles antequam intelligatur omnipotentia Dei, qui relativum intelligi nequit ante ſuum correlativum. Rurſus ſi res ſupponerentur divinæ omnipotentiæ poſſibiles, adeout ſit verum dicere, ideò poteſt hoc à Deo fieri, quia non repugnat, jam omnipotentia Dei penderet à creaturis, itaut ſi illæ poſſibiles non forent, Deus non eſſet omnipotens. Demum cuicunque potentię paſſivæ correſpondet aliqua activa, ergo nequeunt concipi res paſſivè poſſibiles ſine potentia activa correſpondente.

31 Reſpondetur hæc, & ſimilia argumenta concludere tantùm de potentia objectiva, extrinſeca, & proxima, quia hæc re vera conſtituitur per reſpectum ad potentiam activam agentis non autẽ de logica, intrinſeca, & remota, quæ à tali reſpectu præſcindit, & idcircò dici ſolet poſſibilitas abſoluta, quia conſiſtit in ſola non repugnantia rei præſcindendo ab eo, quod illa res ſit ab alio producibilis, vel à ſeipſa exiſtat, qua de cauſa ipſe Deus dicitur poſſibilis logicè, quod utique dici non poſſet, ſi hæc poſſibilitas imbiberet reſpectum ad potentiam activam agentis; quapropter inquit Doctor loco citato poſſibilitatem logicam poſſe conſiſtere, licet per impoſſibile nulla potentia eam reſpiceret, ita loquitur 1. d. 7. q. un. L. & d. 35. M. Unde ad p. negatur aſſumptum de poſſibili logico cum ejus probatione, quia licet creatura non ſit poſſibilis objectivè, niſi cum dependentia ab alio, quia talis poſſibilitas eſt ejus propria, eſt tamen poſſibilis logicè præſcindendo à tali dependentia, ſiquidem talis poſſibilitas eſt ei communis cum Deo, & ideo talem dependentiam in ſuo conceptu non includit. Ad 2. reſpondetur per idem, & falſum eſt poſſibilitatem logicam eſſe poſſibilitatem relativam, cujus correlativum ſit potentia activa, potius enim eſt poſſibilitas abſoluta ab omni potentia activa præſcindens, ac in ſola, & pura non repugnantia rei conſiſtens. Ad 3. negatur ſequela; nam illa particula *quia* dicit potius notam concomitantię, quam propriæ cauſalitatis, tum quia Deus non dicitur à parte rei omnipotens per aliquam relationem tranſcendentalem, quam ex natura rei dicat ad creaturas poſſibiles, ſed ab intrinſeca perfectione abſoluta nata fundare reſpectum rationis ad illas ſi ſunt poſſibiles, unde ſi homo eſſet impoſſibilis, & quælibet alia creatura, adhuc Deus eſſet omnipotens quantum ad intrinſecam perfectionem, quam dicit omnipotentia in ipſo, qua ſolutione paſſim utuntur omnes Auctores, qui negant relationes tranſcendentales Dei ad creaturas, quæ eſt familiaris doctrina Scoti 1. d. 35. & 36. & 43. & alibi ſæpè, de quo diximus diſp. 8. log. q. 5. ar. 1. in fine. Ad ult. valet illud famigeratum aſſumptum de potentia paſſiva ſubjectiva, vel objectiva, non autem de potentia paſſiva logica ob rationem allatam, quia, ſcilicet hæc etiam Deo convenit, quia dicitur poſſibilis logicè, quamvis non objectivè. Dices, ergo ablata Dei omnipotentia ſtante præfata reſponſione non ſequeretur omnem rerum poſſibilitatem prorſus auferri. Reſp. ita eſſe, ſi ſermo ſit de poſſibilitate rerum logica, & intrinſeca, idque apertis verbis concedit Doctor loc. cit. 1. d. 7. qu. un. L. & d. 36. M. neque hoc ullum eſt inconveniens, niſi ſermo ſit de poſſibilitate objectiva, & proxima.

32 At adhuc eſt aliqua difficultas in explicanda hac rerum poſſibilitate logica, & intrinſeca, quamvis enim fateantur omnes cum Scoto loc. cit. quod dicat non repugnantiam rei, ſeu non repugnantiam extremorum per compoſitionem factam ab intellectu, non tamen omnes rectam hujus dicti intelligentiam habent. Aliqui enim, ne videantur creaturis ab æterno tribuere aliquod eſſe poſitivum, per eam non repugnantiam nolunt intelligi poſſibilitatem poſitivam ad exiſtendum, ſed meram negationem repugnantiæ, & impoſſibilitatis, quam vocant realitatem privativam, ita loquitur Smiſinch. tract. 2. de Deo uno diſp. 4. q. 4. num. 99. & ſeq. quo etiam modo locutus eſt Fonſec. 4. Met. c. 5. qu. 1. ſect. 4. ubi connexionem extremorum, quam importat logica poſſibilitas, explicat per negationem diverſitatis prædicati à ſubjecto. Hic dicendi modus non placet, quia conceptus objectivi rerum in mente divina ſunt poſitivi, & important eſſe eſſentiale rerum, quod eſt eſſe poſitivum. Tum quia negatio negationis eſt quid poſitivum, ut negatio tenebræ eſt lux, negatio cæcitatis eſt viſus, ſed negatio repugnantiæ eſt negatio negationis, quia eſt negatio impoſſibilitatis, ergo quid poſitivum importare debet. Tum quia ut ait Doctor 1. d. 36. M. homini non repugnat exiſtere, & chimeræ repugnat, quia homo habet naturam alterius rationis à chimera, ergo talis non repugnantia non eſt mera negatio impoſſibilitatis, ſed in aliquo poſitivo fundatur. Tum tandem quia paulò infrà oſtendam poſſibile ab æterno ſignificaſſe illud ens poſitivum, quod poſteà exiſtet in tempore, ergo non repugnantia logica non conſiſtit in ſola non repugnantia negativa ad exiſtendum, ſed eſt vera poſſibilitas, & poſitiva.

33 Dicendum igitur eſt, non repugnantiam logicam importare poſſibilitatem quandam poſitivam, & non negativam tantùm, & explicari debere per connexionem extremorum poſitivam quaſi conditionalem, ita quod ſi exiſteret talis eorum connexio in rerum natura, nulla inde ſequerentur contradictoria, adeò quod hominem eſſe logicè poſſibilem aliud non eſt, quam quod ſi exiſteret connexio animalis cum rationali nulla hinc ſequuntur contradictoria; ita explicat Doctor logicam poſſibilitatem loc. cit. 5. d. 7. qu. un. & d. 36. & præſertim d. 43. ubi è contra impoſſibilitatem logicam exprimit per hoc, quod ſi talis connexio prædicatorum daretur v. g. chimeræ, contradictoria ponuntur quod ſit partim rationalis, partim irrationalis, quem dicendi modum amplectuntur paſſim Recentiores omnes, & præſertim Ariag. & Ovvied. loc. cit. & probatur in primis ex communi loquendi modo de poſſibilitate, & impoſſibilitate rerum, quia cum quærimus an aliquid ſit impoſſibile, nil aliud inquirimus niſi num ex eo quod exiſteret, contradictoria ſequerentur, quæ ſi ſequuntur, ſtatim dicimus illud eſſe impoſſibile, & repugnare, ſi non ſequuntur, aſſerimus illud eſſe poſſibile, ergo poſſibilitas rei benè explicatur per hanc conditionalem, quod ſi exiſteret, nullum inde infertur contradictorium, & quia tales conditionales ſunt ab æterno in mente divina, hinc dicimus poſſibilia habere ab æterno in intellectu divino eſſe cognitum, & objectivum. Immò Ariſt. ipſe 9. Metaph. tex. 7. hoc pacto logicam poſſibilitatem explicuit, ut notat Doctor 9. Met. quæſt. 2. ad argumenta 1. quæſt. cùm poſſibile logicum definivit eſſe illud, *cui ſi illius inſit actus, cujus potentiam habere dicitur, nihil impoſſibile erit*, quod eſt per conditionalem explicari, ex quo loquendi modo conſtat hominem poſſibilem non differre à chimæra impoſſibilem non differre à chimera impoſſibili per aliquod reale, quod actu ſit, quia ut ait Doctor tam nihil, quantum ad hoc, eſt homo ab æterno, quam chimera, ſed per aliquod reale, quod eſſet, ſi homo exiſteret in rerum natura, & ratio hujus eſt, quia rem eſſe poſſibilem, ut ſic, non dicit aliquid, quod phyſicè actu ſit, ſed quod actu eſt objectivè in divino intellectu, & phyſicè eſſet abſque ulla implicantia, ſi poneretur in rerum natura extra Deum. Conf. quia per hunc dicendi modum exprimitur intrinſeca differentia rei poſſibilis, & impoſſibilis, etiamſi utrumque ſit nihil ab æterno, ut ly *nihil* excludit omnem realitatem actualem, & rurſus per eam conditionalem appoſita redditur ratio, cur poſſit Deus ſi velit, producere hominem, & non chimeram, quia nimirum, ſi exiſteret homo, non ſequuntur contradictoria, ſicut ſi exiſteret chimera.

34 Quamvis autem per hanc conditionalem explicetur tam poſſibilitas connexionum neceſſarium ut ver. gr. rationalitatis cum homine, quam contingentium, ut albedinis cum eodem, ad huc tamen majorem habent neceſſitatem conditionalem connexiones neceſſariæ, quam contingentes, quia conditionalis expreſſiva connexionum neceſſariarum non ſolùm exprimit, quod ſi v. gr. homo exiſteret, nullum hinc ſequeretur contradictorium, quod ętiam commune eſt connexionibus contingentibus, ſed ulterius exprimit, quod ſi exiſteret, exiſtere debet cum talibus prædicatis, ſcilicet cum animalitate, & rationalitate, & in quocunque inſtanti ponatur, cum tali prædicatorum connexione poni debet, quòd non convenit connexionibus contingentibus, & hinc eſt, quod illæ connexiones dicuntur æternæ veritatis, non iſtæ, quia verum non eſt, quod pro quocunque inſtanti ponitur homo, debeat eſſe albus, ſed ſolùm quod ſi ponatur albus, nullum inde ſequitur contradictorium. Et quia eſſentiæ rerum propriè conſiſtunt in connexione prædicatorum neceſſariorum, ideò poſſibilitas eſſentiæ, prout ab exiſtentia præſcindit, non per quamcunque conditionalem exprimi debet, ſed per eam, quæ neceſſitatem, inferat connexionis prædicati cum ſubjecto; ex quo etiam ſit, connexiones neceſſarias intellectui divino repræſentari per modum conditionalis de ineſſe, v. g. ſi homo exiſteret, rationalis eſſet; connexiones autem contingentes per conditionalem modalem de poſſibili v. g. ſi homo exiſtit, poteſt eſſe albus, licèt hæc omnia intelligat ſimpliciſſimè, & abſq; ulla prorſus compoſitione; ſed de veritate propoſitionum neceſſariarum art. ſeq. redibit ſermo.

Secunda difficultas.

35 Circa ſecundam difficultatem nu. 26. propoſitam, an poſſibilitas rerum cauſam habeat, & quæ ſit, ut ſenſus quæſiti pateat, ſciendum eſt, non hìc eſſe ſermonem de cauſa verè, & propriè dicta, cum enim creatura ab æterno nullum eſſe reale, & actuale importet, & illa ſua poſſibilitas nullam prorſus importet actualem realitatem, fruſtrà quæreretur aliqua talis ejus cauſa, ſumitur ergo cauſa pro ratione, quo pacto nedum quæri poteſt cauſa poſſibilitatis, ſed etiam impoſſibilitatis, de qua certum eſt nihil realitatis prorſus præſeferre, adeout ſenſus quæſiti ſit, unde at-

attendenda ſit prima ratio poſſibilitatis, & impoſſibilitatis rerum, nam ex parte Dei, aut potius ipſarum rerum, adeout ex ſe, & à ſe dicantur poſſibiles, vel impoſſibiles independenter à Deo. Hoc poſtremum aſſerunt quamplures Thomiſtæ Cajet. 1. poſt. cap. 6. circa finem Soncin. 5. Met. qu. 10. Suarez diſput. 31. Met. ſect. 12. n. 46. Vaſquez 1. p. diſp. 104. c. 4. Molin. in 1. p. Averſa qu. 8. ſect. 4. quibus ſubſcribit Ponc. diſput. cit. 18. conc. 5. Oppoſitum ex diametro defendunt alii omnem rerum poſſibilitatem, vel impoſſibilitatem ſumentes ex parte Dei, aliqui quidem ex divina voluntate, ſeu ex omnipotentia Dei, ut Gabriel. 1. d. 43. qu. 2. quidam vero à divino intellectu mediantibus divinis Ideis, ut Paſqual. t. 2. Met. diſp. 77. ſect. 2. ubi opinatur eſſentias poſſibiles creaturarum dependere in ſua poſſibilitate à divinis Ideis, tanquam à cauſa exemplari. Mediam ſententiam docet Scotus 1. d. 36. & d. 45. ubi ait rerum poſſibilitatem, ac etiam impoſſibilitatem extrinſecè quidem, & principativè ſumi ab intellectu divino, intrinſecè verò, & formaliter ex ſuis rationibus formalibus, & adeò apertè loquitur illis in locis ut immeritò prorſus illi imponat Vaſq. cit. aſſeruiſſe poſſibilitatem rerum ab intellectu divino totaliter cauſari, non autem ex earum rationibus formalibus ullo pacto deſumi, ait enim littera M. quod prima ratio, & non reducibilis ad aliam, quare homini non repugnet eſſe, eſt, quia homo formaliter eſt homo, & hoc ſive in re realiter, ſine in intellectu conceptibiliter, & prima ratio quare chimeræ repugnat eſſe, eſt chimera, inquantum chimera, & ſic etiam loquitur diſtinctione quadrageſima tertia inquit enim littera B. quod lapis productus in eſſe intelligibili per intellectum divinum habet iſta ex ſe formaliter, & quaſi principiativè per intellectum, quem dicendi modum circa ea loca amplectuntur, & declarant Scotiſtæ omnes.

36 Dicendum itaque eſt res poſſibilitatem, vel impoſſibilitatem non omnino ex ſeipſis, & à ſeipſis habere independenter prorſus à Deo, ſed nec omninò à Divina omnipotentia, aut Divino intellectu mediantibus Ideis; ſed intrinſecè, & formaliter ex ſeipſis, extrinſecè verò, & principiativè ab intellectu divino. Ita Doctor loco citato probaturque & declaratur concluſio quoad ſingulas partes. Et quidem in primis quod non habeant eſſe poſſibile totaliter à ſeipſis, & ex ſeipſis independenter à Deo jam probatum eſt ſupra num. 14. & 15. contra Poncium; ut autem adhuc amplius in præſenti abſurditas hujus aſſerti eniteat, advertendum eſt, quod aliud eſt dicere, quòd res habent poſſibilitatem ex ſe ipſis, & aliud, quod habeant à ſeipſis, primum eſt omninò verum, quia per id ſolum ſignificatur, quod intrinſecè ita ſe habeant, ut non involvant aliquam implicantiam, nec eis repugnet eſſe, quod veriſſimum eſt; at ſecundum eſt prorſus falſum, quia ſignificat quod illam intrinſecam poſſibilitatem habeant à ſeipſis, & non communicatam ab altero, ſed independenter à quocumque extrinſeco, quod ſine falſitate aſſeri nequit. Confirm. quia eſſe poſſibile creaturarum, quod ab æterno cognoſcitur à Deo eis non repugnare, licet non ponat aliquid actu reale in creatura ſic poſſibile, dicit tamen realitatem potentialem, non tantùm negativam, ſed etiam poſitivam, ut dicebamus, num. 32. immò poteſt dici ens reale nominaliter, ut mox dicemus, ergo poni debet aliquo modo dependens à Deo etiam in illa ſua realitate potentiali. Confirm. ulterius, quia ſi haberet creatura intrinſecam poſſibilitatem à ſeipſa, ergo à ſeipſa quoque poſſet habere actualitatem, cum ergo à ſe eſſe actuale habere nequeat, id quoque aſſerendum eſt ſuo modo de eſſe poſſibili, prima conſequentia probatur, quia poſſibilitas a ſe, & independens excludit omnem cauſam efficientem, quæ ipſam promoveat ad actualitatem, ut cernimus in Deo, quia enim ejus poſſibilitas eſt independens, ideò eſt à ſe, & non ab alio.

37 Deinde verò, quod non accipiant creaturæ ſuam poſſibilitatem à divina omnipotentia, jam probatum eſt num. 27. quia hìc non eſt ſermo de poſſibilitate objectiva, quam utique concedimus à divina omnipotentia deſumi, ſed poſſibilitate logica, & intrinſeca, quæ in rebus objectivam, & extrinſecam antevertit. Quod nec etiam eam ab intellectu divino præcisè accipiant: probatur, quia ſi res præcisè ex eo quod cognoſcitur ab intellectu divino virtute cognitionis hujus accipit eſſe poſſibile, tunc etiam chimera poſſibilis eſſet, quia æquè Deus poſsibilia, ac impoſsibilia novit, non ergo præcisè ex cognito in primo ſigno naturæ reſultat eſſe poſſibile in rebus in ſecundo ſigno naturæ, neque in hoc ſenſu intelligendus eſt Doctor 1. diſput. 43. §. *aliter dico*, quemadmodum eum intellexit Vaſq. citat. & nonnulli Nominales præſertim Rubion. 1. d. 43. ex qua falſa intelligentia multa contra ipſum objiciunt; non, inquam, eſt ita intelligendus Doctor, quia ut ajebam ſi præcisè ratione eſſe cogniti ut ſic, acciperent res eſſe poſſibile hoc quoque acciperet chimera, cum & ipſa habeat eſſe cognitum in mente divina; ſed ſenſus ejus eſt, quemadmodum ibi explicat Lichetus, quod lapis ver. gr. habet eſſe poſſibile ex ſe formaliter, quia per rationem ſuam intrinſecam, ſi enim quæratur, quare lapis poteſt verè exiſtere, reſpondetur quia eſt talis entitas, cui non repugnant formaliter exiſtere; & ſic quidditas lapidis eſt ratio formalis, quare lapidi non repugnat formalis exiſtentia, & per ipſam quidditatem poteſt à priori demonſtrari aptitudo exiſtendi, ut patet à Doctore 2. diſt. 1. quæſt. 3. reducendo tamen iſtud quaſi ad primum principium extrinſecum, intellectus divinus erit illud, à quo eſt prima ratio poſſibilitatis in lapide, ita quod loquendo de ratione extrinſeca, ſive originativa, ſive productiva dante eſſe tale, vel tale, intellectus divinus, ſive actus intellectus divini eſt ille, qui producit lapidem in tali eſſe poſſibili. Unde ſicut divina voluntas ad extra in tempore res producit in eſſe ſimpliciter, & actuali, ut ſunt ſuaptè natura producibiles cum his, ſcilicet vel illis prædicatis, quæ eis ex ſuis rationibus formalibus conveniunt, ita intellectus divinus ab æterno res producit in eſſe cognito cum poſſibilitate, vel impoſſibilitate annexa, ut petunt naturæ rerum; quod explicari poteſt exemplo Solis per eandem virtutem calefactivam liquantis ceram, & lutum indurantis, ſic intellectus divinus eodem ſuo actu attingens lapidem ei principiativè poſſibilitatem illam communicat, quam lapis ex ſua ratione formali poſtulat, & attingens chimeram eodem actu communicat illi impoſſibilitatem ex ſua ratione formali illi competentem; non ergo ex ſolo eſſe cognito redundat poſsibilitas in rebus, ſed etiam ex ſuis rationibus formalibus.

38 Demum quod poſsibilitas, & impoſsilitas rerum principiativè, & extrinſecè ſumi debeat ab intellectu divino, formaliter verò, & intrinſecè ex rationibus formalibus earundem, quæ eſt ſententia Doctoris, probatur primò ex ipſa ratione ſuperius aſsignata potentiæ logicæ, nam potentia logica, ex ipſo Doctore 1. d. 7. littera K. eſt modus quidam compoſitionis factæ ab intellectu judicante prædicatum in aliqua propoſitione convenire ſubjecto, & nullam eſſe repugnantiam inter ea ex ſuis rationibus formalibus ſubortam; ergo poſſibilitas logica in rebus conſurgit ex rationibus earum formalibus interveniente judicio intellectus, & unum abſque alio non ſufficit. Conf. quia ſi nullus daretur intellectus potens judicare aliqua extrema eſſe inter ſe compoſſibilia, vel incompoſſibilia, nulla daretur poſſibilitas, vel impoſſibilitas logica, quia hæc attenditur in ordine ad intellectum ſic, vel ſic judicantem, nulla etiam daretur, ſi non darentur termini invicem ex ſuis rationibus formalibus convenientes, vel repugnantes; ergo utrumque in ſolidum concurrit ad conſtituendam poſſibilitatem, vel impoſſibilitatem logicam. Prætereà hoc intereſt ex ſuperius dictis inter potentiam logicam, & objectivam, quod una attenditur ex ordine ad intellectum judicantem, extremorum poſſibilitatem, altera verò in ordine ad potentiam activam agentis, ſicut ergo prima rerum objectivas poſſibilitas deſumitur à prima voluntate, quę eſt divina omnipotentia, ita valdè conſentaneum eſt, ut prima rerum poſſibilitas logica, nedum ex rationibus intrinſecis rerum attendatur, ſed etiam principiativè ab intellectu divino, qui eſt omnium primus. Rurſus à quo res prius habent, ut ſint in aliquo eſſe, etiam ab eodem habent, ut tale ſint, vel tales, at res à divino intellectu primum eſſe recipiunt, cum cognoſcuntur ſecundum verum eſſe, quod eis non repugnat, ut dictum eſt num. 18. & 19. ergo ab eodem principiativè habent, & extrinſecè rationes ſuas formales, penes quas ſunt compoſſibiles, vel incompoſſibiles, convenientes, vel repugnantes. Tandem calor, & frigus à quo agente producuntur, ab eodem etiam effectivè, & principiativè habere dicuntur ſuas rationes formales, quibus invicem formaliter repugnant, ſi ergo rerum quidditates primum omninò eſſe qualecunque ſit illud, à divino intellectu recipiunt, qui primum circa eas operatur, quam divina voluntas; ſanè rationes formales, quibus invicem repugnant, vel conveniunt, ab eodem divino intellectu cenſendum eſt habere principiativè; & hunc dicendi modum amplectitur quoque Paſqual. loc. cit. quamvis enim ſect. 2. dicat rerum poſſibilitatem ſumi debere ab intellectu divino principiativè mediantibus divinis Ideis, fatetur tamen poſteà ſect. 3. etiam à rationibus formalibus earum debere attendi intrinſecè, & formaliter, quæ eſt ipſa Scoti ſententia.

39 Addit tamen Doctor 1, d. 43. non eodem prorſus modo res dici principiativè impoſſibiles ab intellectu divino, ſicut dicunt poſſibiles, poſſibilitas enim procedit ab intellectu divino proximè, & immediatè, impoſſibilitas verò remotè, & mediatè, quod ſub litt. E his verbis ita declarat. Sicut Deus ſuo intellectu producit poſſibile in eſſe poſſibili, ita producit duo entia formaliter utrumq; in eſſe poſſibili, & illa producta ſeipſi formaliter ſunt incompoſſibilia, ut non poſſunt ſimul eſſe unum, neque aliquid tertium ex eis, hanc autem incompoſſibilitatem, quam habent formaliter, habent ex ſe, & principitivè ab eo quodammodo, qui produxit ea, ideſt quaſi mediatè, & remotè. Et hinc paulò infrà deducit vanum eſſe quærere impoſſibilitatem aliquorum, quaſi in aliquo uno, quia omne impoſſibile, qua tale, includit rationes plurium invicem repugnantiam, ita quod ipſum non eſt primò nihil ratione ſui, ſed ex rationibus illorum, quæ intelligitur includere propter formalem repugnantiam illorum incluſorum plurium. Et ex hoc dicto Doctoris Baſſolius, Bargius, & alii Scotiſtæ explicant, quare Doctor in ea quæſtione dixerit ex eſſe cognito creaturarum reſultare in ipſis eſſe poſſibile; negant enim chimeram, & quodcumque aliud impoſſibile objici divino intellectui, veluti unum per ſe objectum primarium, vel ſecundarium, & ab eo intelligi immediatè, ſed intantum dicitur cognoſci, inquantum cognoſcit illa plura poſſibilia, quæ invicem repugnant; & ideò ſicuti non habet unam naturam ſibi propriam, ita nec dici debet habere eſſe proprium intelligibile, in quo producatur intentionaliter ab intellectu divino, quemadmodum produci dicuntur poſſibilia.

In oppoſitum inſtat 1. Poncius loc. cit. probans creaturas non habere eſſe poſſibile principiativè ab intellectu divino, ſed præcisè à ſeipſis, quia objectum ſcientiæ ſpeculativæ non fit per illam, ſed potius præſupponitur ipſi, ſed ſcientia, qua novit Deus creaturas ad æterno eſt ſpeculativa, ergo non dat creaturis eſſe illud, ſecundum quod cognoſcit illas. Tum 2. quia prius natura terminatur ſcientia divina ad objectum primarium, quam ſecundarium, ſed

in